

Economisch-Statistische Berichten

Stork-Werkspoor

★

Prof. Dr E. de Vries

Liquidatie van grondstofoverschotten

★

Prof. Dr J. Wisselink

Het tempo der Westeuropese liberalisatie

★

Drs A. Hemelaar

Regionale organen van bijstand voor
de industrie

★

Dr O. H. Bourdeaud'huy

De verruiming van de consumptie
in België

★

F. S. Noordhoff

Particuliere Amerikaanse beleggingen

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

°39e JAARGANG

No 1924

WOENSDAG 21 APRIL 1954

DE RIETSCHANS NIEUW-LOOSDRECHT

- CAFÉ-RESTAURANT
- JACHTHAVENBEDRIJF
- BOTENVERHUUR

Gezellige restaurantzaal met prachtig plas-
gezicht - Prima keuken

De kroon op de dag is een bezoek, aan ons gezellig bedrijf

Gezellige bar
Uitstekende keuken en
hotelaccommodatie

Entertainer: Gé Mild

Paviljoen „De Brasem”

Tel. K 1713 - 500 - Oude Wetering. — Per auto bereikbaar

NEDERLANDSCHE CREDIETBANK N.V.
gevestigd te **AMSTERDAM**

UITGIFTE VAN

1200 AANDELEN B aan toonder

elk groot f. 1000.- nominaal, ten volle delende in de
winst over het boekjaar 1954 en volgende jaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op
bovengenoemde aandelen B in hare vennootschap,
uitsluitend voor houders van claims van uitstaande
aandelen A en B, openstelt op:

Vrijdag 23 April 1954

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

tot de koers van 105 pCt.

bij alle kantoren der Vennootschap

op voorwaarden van het prospectus dd. 14 April 1954.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn bij de
kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

NEDERLANDSCHE CREDIETBANK N.V.

Amsterdam, 14 April 1954

Adverteer regelmatig

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIEMAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam - Rotterdam - 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse
Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—,
overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen
ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.

Stork-Werkspoor

Men schrijft ons:

Het is ons „Europeanen” de laatste jaren nogal eens voorgehouden: in economisch opzicht hebben we iets te leren van de Amerikanen. Het is ons terecht voorgehouden. En tegenwoordig is een der denkbeelden, waarvoor bij jonge mensen geestdrift is te wekken, dan ook de gedachte van de Europese integratie. Maak één groot economisch geheel van onze landen en maak het daarmee mogelijk dat het geheel doelmatiger produceert. Maak het daardoor mogelijk om het levenspeil van ons werelddeel, met al zijn kostbare cultuurbezit, te verhogen; dan zal dat cultuurbezit ook meer tot zijn recht komen. Wij kunnen daarvoor warm lopen, ondanks alles.

Wij zijn ook al wat verder dan alleen maar te denken over deze mooie dingen. Er zijn taken uitgestippeld, en aangevat. Er is een taak voor de overheden. Voor hen moet gelden: zorg dat de belemmeringen voor een vrij economisch verkeer uit de weg worden geruimd. De regeringen der Westeuropese landen hebben op dit punt reeds iets bereikt: er is de liberalisatie; er is de E.B.U.; er is Benelux. Opruimen van hindernissen is echter alleen maar negatief. Terecht is ons eveneens voorgehouden, dat de integratie ook positieve daden verlangt. Zij verlangt het ontwerpen van één gemeenschappelijke economische, en met name financiële politiek. Hiermee zijn we aan de frontlijn gekomen.

Maar er zijn niet alleen taken uitgestippeld voor regeringen. Er zijn er ook, en zeer positieve, voor het bedrijfsleven. Als alle taken, beginnen zij in eigen huis. „Produceer doelmatiger”, is het wachtwoord geweest voor de steeds groeiende groep van productiviteitsbevorderaars. Mr Berger stond er mee op en ging er mee naar bed; we hebben nu de wijdvertakte C.O.P. en onze bekwame efficiency-experts (die ook al eerder bestonden) beleven een hoogconjunctuur. Al kon men soms vrezen dat er meer over gepraat werd dan er aan gedaan werd, de

cijfers over 1953 hebben nu toch recht gedaan aan de niet-alleen-maar-praters.

Er is echter hier nog iets buitenshuis te doen ook. Het gaat niet alleen om de productiviteit binnen elk bedrijf; er is nog de taakverdeling tussen de ondernemingen. Specialisatie door typenbeperking per onderneming maakt productie in lange series mogelijk — de belangrijke bron van kostenbesparing die niemand pijn hoeft te doen. De moeilijkste schakel in het leren van de Amerikaanse les. Enkele belangrijke schreden zijn ook hier al gezet: men denke aan de productiewijze van de N.S.D.M.; belangrijke plannen zijn gelanceerd door Ir. den Hollander.

De moeilijkste schakel, want hiertoe is samenwerking tussen ondernemingen nodig. Hier moet, ter wille van een verder liggend doel, iets opgegeven worden van de zelfstandigheid, zo hoog geprijsd in de lijst van onze levensvreugden. Hoger geprijsd, naar het schijnt, in oud Europa, dan bij de Amerikaanse zakenman. Het opgeven van zelfstandigheid is inderdaad voor velen een grote stap, in het bijzonder wanneer deze verbonden is aan een goed geleid en goed bekend staand bedrijf.

Des te meer waardering verdient het besluit van de directies en commissarissen van twee onzer grote metaalbedrijven, Stork en Werkspoor, om aan hun aandeelhouders voor te stellen een fusie aan te gaan. Daarmede wordt een nieuwe, en zeer belangrijke bijdrage geleverd tot de verbetering van onze Nederlandse bedrijfsstructuur. De mogelijkheid wordt geopend om het proces voort te zetten dat serieproductie mogelijk maakt en daardoor kostendaling — een daling die de internationale markt nodig maakt, willen we onze werkgelegenheid behouden.

Het besluit der beide directies getuigt van een brede kijk en van initiatief; men heeft de tekenen des tijds verstaan en zijn deel bijgedragen in de taak van vandaag. Mogen de aandeelhouders er ook zo over denken.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Stork-Werkspoor	307	Boekbespreking:	
Liquidatie van grondstofoverschotten, door <i>Prof. Dr E. de Vries</i>	309	V. S. Ohmstede: Fiscale nieuwigheden, bespr. door <i>Mr J. van Soest</i>	321
Het tempo der Westeuropese liberalisatie, door <i>Prof. Dr J. Wisselink</i>	311	Geld- en kapitaalmarkt, door <i>Drs J. C. Brezet</i>	322
De regionale organen van bijstand voor de kleine en middelgrote industrie, door <i>Drs A. Hemelaar</i>	313	Statistiek en:	
De verruiming van de consumptie in België, door <i>Dr O. H. Bourdeaud'huy</i>	317	Emissies in 1954	323
Particuliere Amerikaanse beleggingen, door <i>F. S. Noordhoff</i>	319	Interim-indexcijfers van groothandelsprijzen in Nederland	323
		Recente economische publicaties	323

COMMISSIE VAN REDACTIE: *Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.*

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: *F. Collin; J. E. Mertens; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.*

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Prof. Dr E. DE VRIES, Liquidatie van grondstofoverschotten.

De Werkgroep van de Voedsel- en Landbouworganisatie heeft verschillende vormen van „surplus disposal” aangegeven. Zij ging uit van de grondstelling dat geen kopers in de markt zullen komen zonder concessies in prijs of leveringsvoorwaarden. Zij liet de specifieke middelen van exportsubsidies aan het G.A.T.T. en differentieële wisselkoersen aan het I.M.F. ter beoordeling. Het afstoten van voorraden zal zo min mogelijk de normale handelskanalen mogen verstoren. Bijzondere aandacht had de gedachte, dat voedsel en katoen, geleverd op bijzondere voorwaarden of als gift, gebruikt kunnen worden om economische ontwikkeling te bevorderen. Van de bereidwilligheid om werkelijke leningen op te nemen moet men, volgens schrijver, geen hoge verwachtingen koesteren. Voor een groot gedeelte zullen daarom de „concessionele voorwaarden” als drijfveer moeten dienen. De Werkgroep van de F.A.O. stelde dat restrictie of ontmoediging van de productie nodig kan zijn. Schrijver somt vervolgens de voornaamste ervaringsregelen op, die zijn opgedaan met de landbouw- en grondstofregelingen.

Prof. Dr J. WISSELINK, Het tempo der Westeuropese liberalisatie.

In dit artikel wordt eerst gewezen op de structurele overcapaciteit der collectieve Westeuropese textielindustrie, op haar zeer belangrijke export en op de noodzakelijkheid van het behoud van een goede exportpositie op de overzeese markten. Tevens wordt betoogd, dat de concurrentie op deze markten sterk toeneemt en dat Europa zich moet haasten om de collectieve rationalisatie te bevorderen en de kostprijzen te verlagen. Hierbij is essentieel de creëring van één grote vrije Westeuropese markt, omdat alleen deze een aanmerkelijke vergroting der productieseries en een belangrijke kostprijsverlaging mogelijk maakt. Voorts worden belicht de gevaren der tegenwoordige halfweg-positie bij de liberalisatie (waarbij wél contingenten worden opgeheven doch invoerrechten worden gehandhaafd) voor die bedrijfstakken in de kleine landen, welke hoge initiale kosten per serie hebben (zoals de voor de export zeer belangrijke textieldrukkerij). Deze halfweg-positie is onhoudbaar.

Drs A. HEMELAAR, De regionale organen van bijstand voor de kleine en middelgrote industrie.

De regionale organen van bijstand voor de kleine en middelgrote industrie zijn de Kamers van Koophandelen Fabrieken, de Economisch-Technologische Instituten en de Rijksnijverheidsdienst. Schrijver behandelt allereerst het ontstaan en de taak van deze instellingen. De taakverdeling tussen de Kamers van Koophandel en de Economisch-Technologische Instituten en tussen de Kamers van Koophandel en de Rijksnijverheidsdienst acht schrijver zinvol. De taakverdeling tussen de E.T.I.'s en de Rijksnijverheidsdienst is in hoge mate onbevredigend. In dit artikel wordt vervolgens gepleit voor een samengaan van beide instellingen, waarbij wordt onderzocht in welke vorm dit zou kunnen geschieden.

Dr O. H. BOURDEAUD'HUY, De verruiming van de consumptie in België.

Het reële loon van arbeiders en lagere bedienden in België is na de tweede wereldoorlog gestegen, waardoor

een toeneming van de consumptie werd veroorzaakt. Schrijver behandelt vervolgens de vragen, of de verbetering van de levensstandaard plaatsvond ten koste van een gezonde investeringspolitiek en, of de huidige tendentie kan voortduren. Het percentage van het maatschappelijk inkomen, dat werd geïnvesteerd was in België geringer dan in de omringende landen. In tegenstelling met andere landen was België echter op eigen besparingen aangewezen, daar het niet over aanzienlijke buitenlandse hulpmiddelen heeft kunnen beschikken. Bovendien moest nog een gedeelte van de besparingen dienen tot financiering van investeringen in het buitenland, o.a. in de Congo. Schrijver schenkt daarna aandacht aan de hoge kostprijzen in België.

F. S. NOORDHOFF, Particuliere Amerikaanse beleggingen.

Het grootste gedeelte van de particuliere Amerikaanse beleggingen in het buitenland is naar Canada gegaan en naar die landen in Latijns Amerika, waar de omstandigheden gunstig zijn voor investeringen t.a.v. de zekerheid en de opbrengsten. De Amerikaanse Regering is van oordeel, dat de particuliere beleggingen in het buitenland belangrijk dienen te worden uitgebreid en een grotere geografische spreiding behoren te verkrijgen dan ze thans bezitten. Hiertoe heeft de Regering bepaalde garanties op de buitenlandse investeringen van toepassing verklaard, nl. in de vorm van een verzekering tegen het gevaar van onteigening en blokkade. In December 1953 heeft de M.S.A. de suggestie gedaan om te komen tot de oprichting van een Internationale Financieringsmaatschappij, welke de middelen zou verschaffen voor ontwikkelingsprojecten.

— SOMMAIRE —

Prof. Dr E. DE VRIES, Liquidation des surplus de matières premières.

L'auteur commente le rapport du groupe de travail de la F.A.O. au sujet des surplus de matières premières.

Prof. Dr J. WISSELINK, Le rythme des libéralisations en Europe occidentale.

L'auteur souligne tout d'abord la capacité structurelle de surproduction de l'industrie textile en Europe occidentale ainsi que sa position à l'exportation, il étudie ensuite la position prise en matière de libéralisations.

Drs A. HEMELAAR, Les organismes régionaux de soutien de la petite et moyenne industrie.

L'auteur traite de l'origine et du rôle des Chambres de Commerce, des Instituts d'Economie et de Technologie et des Services de l'Industrie de l'Etat. Il étudie ensuite la répartition des tâches entre ces différentes institutions.

Dr O. H. BOURDEAUD'HUY, L'augmentation de la consommation en Belgique.

L'auteur examine le mouvement de la consommation en Belgique au cours des dernières années et le développement du salaire réel. Il donne ensuite des éclaircissements sur quelques postes du budget.

F. S. NOORDHOFF, Investissements de capitaux américains appartenant à des particuliers.

L'auteur souligne le développement des investissements à l'étranger au cours de ces dernières années de capitaux américains appartenant à des particuliers.

Liquidatie van grondstofoverschotten

Voorraden voedsel en grondstoffen zijn op zichzelf een waardevol bezit; zij worden alleen een last wanneer zij te groot zijn of te snel groeien. Mits zorgvuldig beheerd, kunnen zij een stabiliserende werking op het prijsniveau uitoefenen. En regeringen stellen prijs op het bezit van strategische grondstoffen. Het liquideren van een te grote voorraad echter kan de prijs ontwrichten. Het Havana-charter, en bij implicatie het General Agreement on Tariffs and Trade, stellen de eis dat de verkoper rekening dient te houden met de belangen van andere exporteurs en de normale handelskanalen niet mag verstoren.

In de na-oorlogse wereld is het eerste experiment op grote schaal belichaamd in de Joint-Stock Organization van de grote wolproducenten en het Verenigd Koninkrijk. In 1945 was een onverkochte wolvoorraad van 13 miljoen balen aanwezig; men schatte dat het 10 jaar zou duren eer men door die voorraad geleidelijk heen zou zijn. Onder de indruk van die drukkende voorraad stelde het Joint-Stock bestuur het niveau, waarop men de voorraad zou aanhouden, betrekkelijk laag (maar toch nog hoog in vergelijking tot de garantieprijzen in de oorlogsjaren). Het gevolg was een hoge wolconsumptie (0,4 kg per hoofd der wereldbevolking tegenover 0,3 kg vóór de oorlog) en begin 1950 was men door de voorraad heen. Dadelijk daarop schoot de wolprijs omhoog. Precies hetzelfde geschiedde toen de oorlogs-koffievoorraden in Brazilië, die niet werden gemanipuleerd, maar aan de vrije prijsvorming werden overgelaten, eind 1949 plotseling abnormaal klein bleken te zijn geworden.

De afzet van de huidige voedsel-, katoen- en tabakvoorraden in de Verenigde Staten kan niet meer met een „vallen en opstaan“-methode worden geregeld. Daarvoor zijn de interne en externe consequenties te groot. Toen het in 1953 aan een ieder duidelijk werd dat de voorraden onhandelbaar groot werden (de „mottenballenvloot“ is gevuld met tarwe), had de Regering van de Verenigde Staten wel een aanvaarde filosofie, maar geen uitvoerbare politiek noch de nodige wetgeving om op te kunnen treden.

De filosofie was, dat de Verenigde Staten wensten te voorkomen dat de ter markt gebrachte voedselvoorraden het prijsniveau zouden verstoren. Men wenste geen dumping, geen inbreuk op de normale handel. Men wenste evenmin een voortzetting van giften op grote schaal. Terwijl men vrij duidelijk wist wat men niet wilde, was het moeilijk te bepalen wat men wél wilde.

Voor het lopende begrotingsjaar kreeg President Eisenhower de bevoegdheid om voedsel, katoen en tabak tegen de valuta van het kopende land af te zetten. De Verenigde Staten kregen daardoor de beschikking over sterling, yen en andere valuta en de eerste vraag is: wat doen zij met dat geld? De tweede vraag is: wat zullen de kopers met het voedsel doen? Voor zover het voorraad-aanvulling is, kan de transactie moeilijk worden herhaald.

Op 31 Maart 1954 was de stand van deze verkopen onder sectie 550 van de M.S.A.-wet 1953 zooals weergegeven in de tabel op deze blz. (afgerond in miljoenen dollars equivalent; x = nog niet vastgesteld).

Hoewel het totale bedrag slechts 5 pCt is van de totale uitvoer van landbouwproducten, is de spreiding en bestemming opmerkelijk, dank zij een grote activiteit van het Amerikaanse landbouwdepartement.

Meer dan de helft van de opbrengst is bestemd voor militaire of economische steun. Als men aanneemt dat deze bedragen boven het budget voor steun komen, is het voordeel voor de kopers evident. De rest wordt in 1954 of volgende jaren voor uitgaven der Verenigde Staten besteed — dit komt in feite neer op een goedkoop kort crediet.

Voor het volgende budgetaire jaar wordt een keur van nieuwe wetten voorbereid; de tekst daarvan is nog niet geheel bekend en het is nog volkomen duister welke wet(ten) het Congres zal aannemen. In wezen kan het echter niet veel afwijken van het beginsel — ten dele moeten giften worden gearrangeerd, ten dele leningen verstrekt. De valuta waarin de transactie wordt afgesloten is weinig meer dan een aantrekkelijk etiket, dat weinig zegt over de inhoud.

De Werkgroep van de Voedsel- en Landbouworganisatie heeft verschillende vormen van „surplus disposal“ aangegeven. Zij ging uit van de grondstelling dat geen kopers in de markt zullen komen zonder concessies in prijs of leveringsvoorwaarden. Zij liet de specifieke middelen van exportsubsidies aan het G.A.T.T. en differentieële wisselkoersen aan het I.M.F. ter beoordeling. Het Monetaire Fonds zal geneigd zijn advies in te winnen bij de Voedsel- en Landbouworganisatie (subcommissie in Washington), maar zich aan dat advies niet gebonden achten.

De maatregelen waarover de regeringen overleg zouden willen plegen — als de F.A.O. de raadgevingen aanvaardt

Product	Ver. Konink- rijk	Japan	Duits- land	Joego- slavië	Finland	For- mosa	Spanje	Noor- wegen	Israël	Afgha- nistan	Totaal
tarwe en meel	—	35,0	—	7,0	—	2,9	—	0,5	—	0,4	45,8
tabak	20,0	—	10,0	—	3,0	—	—	—	—	—	33,0
vlees	17,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17,2
katoen	—	—	3,0	3,5	2,0	—	4,0	—	—	—	12,5
reuzel	8,0	—	—	4,4	—	—	—	—	—	—	12,4
katoenzaadolie	11,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11,0
gerst	—	7,0	—	—	—	2,0	—	—	—	—	9,0
gedroogde pruimen	5,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,0
soyabonen	—	—	2,0	—	—	—	—	0,9	—	—	2,9
sinaasappelen	2,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,5
abrikozen	2,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,5
aardnoten	—	—	—	—	—	—	—	—	1,2	—	1,2
mals	—	—	—	—	—	—	—	0,6	—	—	0,6
totaal	66,2	42,0	15,0	14,9	5,0	4,9	4,0	2,0	1,2	0,4	155,7
waarvan steun	66,2	x	15,0	x	—	4,9	—	—	1,2	0,4	x
waarvan crediet	—	x	—	x	5,0	—	4,0	2,0	—	—	x

— zijn: verkoop tegen concessionele voorwaarden, of giften voor: economische ontwikkeling, voor bepaalde doeleinden (zoals onder sectie 550), voor misdeelde groepen, voor hulp bij rampen en oogstmislukking, en voor „inferieure” (industriële) doeleinden.

Het afstoten van voorraden zal zo min mogelijk de normale handelskanalen mogen verstoren. Ook plotse verkoop van grote hoeveelheden, zelfs tegen het geldende marktniveau, zou verstorend kunnen werken. Men dacht hierbij aan de mogelijkheid dat de concessie niet in de prijs tot uitdrukking zou komen, maar in bijkomende, misschien voorshands geheime neventransacties. Andere „normale” leveranciers zouden hierdoor kunnen worden geschaad.

Het belangrijkste criterium is natuurlijk, dat de nieuwe vraag *werkelijk additioneel* is. Hiervan zal men zelden zeker kunnen zijn, doch de Werkgroep was geneigd het nemen van enig risico aan te bevelen; doet men dat niet, dan zal er heel weinig kunnen gebeuren.

Bijzondere aandacht had — en heeft op dit moment in Amerikaanse regeringskringen — de gedachte, dat voedsel en katoen, geleverd op bijzondere voorwaarden of als gift, gebruikt kunnen worden om economische ontwikkeling te bevorderen. Men aanvaardde deze gedachte voornamelijk vanwege het aantrekkelijke van een positieve geste, zowel in binnen- als buitenland. Bij wijze van illustratie: als India een jaarlijks ontwikkelingsprogramma heeft waarin \$ 750 mln wordt besteed, waarvan \$ 250 mln voor het importeren van kapitaalgoederen en \$ 500 mln aan lonen en binnenlandse producten, zal het uitbetalen dier lonen en de aankoop dier producten een additionele vraag naar voedsel scheppen. In een land als India vormt voedsel minstens 50 pCt van het budget der arbeiders. Tenzij er een voedseloverschot is, of de voedselproductie zonder moeite kan worden uitgebreid, zal de vermeerderde vraag of de prijzen opzetten, of de voedselimporten doen stijgen. In ons cijfervoorbeeld zou dat tot 50 pCt van \$ 500 mln kunnen gaan. In de praktijk zou dit natuurlijk moeilijk zijn te organiseren, en het theoretische maximum zal wel onbereikbaar zijn. Een gift van \$ 50 mln (of een levering van \$ 100 mln tegen halve prijs) zou echter, bij verkoop voor consumptie tegen normale prijzen, fondsen toevoegen aan de publieke kassen en daardoor het totale ontwikkelingsplan versnellen (in ons cijfervoorbeeld met \$ 75 mln). Het land zou door die gift credietwaardig worden voor een additionele lening van \$ 25 mln. Inflationaire krachten in de samenleving zouden gemakkelijker kunnen worden bedwongen.

Het is ook denkbaar, dat de tegenwaardefondsen als lening worden verstrekt. Voor zover dit geen „window dressing” is, maar een werkelijke lening, moet men m.i. geen hoge verwachtingen koesteren van de bereidwilligheid om zulke leningen op te nemen.

Voor een groot gedeelte zullen daarom de „concessionele voorwaarden” als drijfveer moeten dienen, m.a.w. de regeringen der kopende landen of de uiteindelijke consumenten zullen een deel van het voedsel als gift moeten ontvangen. Dit laatste zal met name het geval zijn waar hongersnood moet worden gelenigd, of groepen met laag inkomen bijgevoed. Mijns inziens moet men zich geen illusies maken over het verstoren van „normale” markten. Zodra op nationale of internationale schaal voedsel tegen gesubsidieerde prijs wordt aangeboden, zijn verschuivingen onvermijdelijk. In vele gevallen zijn zij zelfs wenselijk. Het beschikbaar stellen van gedroogde ondermelk kan het gebruik van melk zodanig

populariseren, dat meer verse melk wordt gevraagd.

De ervaring in het na-oorlogse Japan is hiervan een sprekend voorbeeld. Het voorbeeld van de Amerikaanse bezettingssoldaat, die bewees zijn viriliteit niet te verliezen ondanks overvloedig melkgebruik, heeft vele vooroordelen tegen melk overwonnen.

In andere gevallen zal enige nadelige invloed op binnenlandse of buitenlandse concurrerende leveranciers niet zijn te vermijden. Men wil dit echter beperken. Daarom zijn speciale afzetbevorderende middelen slechts in beperkte mate aanvaardbaar. Evenmin kan men de voorraden onbeperkt laten aangroeien. De Werkgroep van de F.A.O. trok hieruit de logische conclusie dat restrictie of ontmoediging van productie nodig kan zijn. Zij was op dit punt realistischer dan de Commissie-Goudriaan¹⁾, die op morele overwegingen elke beperking van voedselproductie verwierp. Natuurlijk is regeringsingrijpen of een internationale regeling alleen aanvaardbaar als uiterste middel. Ontmoediging van productie acht de Werkgroep minder gevaarlijk dan areaalsbeperking, aangezien dit laatste producenten met lage kostprijs even zwaar treft als marginale producenten.

Het minst aantrekkelijk is een stelsel dat zowel areaalsbeperking (of verkoopquota) als hoge steunprijzen kent. Dit zijn juist de kenmerken van de landbouwpolitiek in de Verenigde Staten, met name voor tarwe, katoen en tabak. Maar de Landbouw Commissie van het Huis van Afgvaardigden, die zitting houdt terwijl deze regels geschreven worden, kan geen alternatief stelsel aanbevelen uit vrees boerenstemmen te verliezen.

De wal keert echter het schip: consumenten, hoewel ongeorganiseerd, kunnen een politiek tegenwicht vormen en tevens kunnen buitenlandse concurrenten of „outsiders” van de prijsbescherming profiteren zonder de lasten van de productiebeperking te dragen.

Wat is de moraal van deze ervaringen? Het ongebreidelde vraag- en aanbodmechanisme faalt op de markt van vele landbouwproducten omdat het gepaard gaat met onaantvaardbare prijschommelingen. Prijsstabilisatie leidt vaak tot onverteerbare voorraden. Onderconsumptie, overproductie, oneconomisch gebruik van grond, arbeid en kapitaal kunnen zowel door de vrijheid als door de regeling worden gestimuleerd. Zijn wij dan even ver als dertig jaar geleden? Naar mijn overtuiging zijn wij verder, zij het dat de lessen moeizaam en langzaam geleerd worden.

De voornaamste ervaringsregelen, opgedaan met landbouw- en grondstofregelingen, zijn:

- de reactie van producenten op het prijsniveau is vaak eerder langzaam dan zwak. Tijdelijke maatregelen mogen fors zijn, maar permanente moeten zeer subtiel zijn;
- de reactie van consumenten op het prijsniveau is vaak zeer tijdelijk, ook al is zij aanvankelijk sterk;
- langzaam doorwerkende structurele wijzigingen in de vraag (menu-wijziging, synthetische en natuurlijke substituten) laten zich door prijsmanipulaties wel vertragen, maar niet stuiten;
- bij het vaststellen van een „redelijke”, minimum, garantie- of richtprijs is het relatieve niveau belangrijker dan het absolute. Ook indien er schijnbaar technisch geen substitutiemogelijkheden in productie of consumptie bestaan;
- technologische verbeteringen in het productieproces (inclusief transport en verwerking) behoren zo snel mogelijk het relatieve prijsniveau te verlagen;

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 23 December 1953 en van 6 en 20 Januari 1954.

- f. het is gevaarlijk om voorraadvorming te verbinden met een vaste formule voor garantieprijsen;
- g. stabilisatie van prijzen of garantie van inkomen op zichzelf — ongeacht het niveau — bevordert de investering en uitbreiding van productie; daarom is het zeer gevaarlijk om het niveau te hoog te stellen;
- h. nationale zowel als internationale maatregelen moeten zeer flexibel zijn, alle geringe prijselasticiteit in vraag en productie ten spijt.

Samenvattend, het treffen van maatregelen op dit gebied is een moeilijke kunst. Op nationaal niveau is het grootste gevaar dat zij een speelbal worden van binnenlandse politiek. Op internationaal niveau is het een

dodelijk gevaar dat regeringen zich vereenzelvigen met importeurs- of exporteursbelangen, zoals de praktijk van vrijwel alle internationale grondstofconferenties bewijst.

Het behoeft nauwelijks betoog, dat het algemeen belang, zowel nationaal als internationaal, breder is. Misschien moet er nog één periode van algemene ontwrichting der grondstoffenmarkten komen alvorens internationale maatregelen algemeen zullen worden aanvaard. Misschien ook wordt deze ramp door algemene economische en financiële maatregelen voorkomen. In ieder geval zal men de voedsel- en grondstofmarkten nog heel wat grondiger moeten bestuderen dan tot nu toe is gebeurd, wil men desastreuze schommelingen voorkomen.

Washington, D.C., 9 April 1954.

Dr E. DE VRIES.

Het tempo der Westeuropese liberalisatie

Wij hebben niet veel tijd meer!

Nog geen jaar geleden wezen wij in dit blad ¹⁾ op de gevaren, welke de halfslachtige wijze waarop de liberalisatie van het Europese handelsverkeer geschiedt, inhouden voor bepaalde bedrijfstakken in ons land en andere kleine landen, nl. de bedrijfstakken met relatief hoge initiale kosten per serie.

Een algehele economische integratie van West-Europa is nodig. Men kan echter nog van mening verschillen omtrent de te volgen weg en het tempo waarin het beoogde doel moet worden bereikt.

De ontwikkelingen van het laatste jaar geven aanleiding tot bezorgdheid en omtrent het tempo en omtrent de gevolgde werkwijze.

Wat het tempo der economische integratie betreft manen twee factoren tot spoed bij het bereiken van één grote vrije markt, met — door grotere series — een rationeler productie en lagere kostprijzen, ook voor de export van Europa als geheel. De eerste factor is de steeds duidelijk blijkende structurele overcapaciteit der Europese textielindustrie. Ondergetekende wees hierop reeds op het Textiel-congres te Amsterdam in 1949 en Dr W. T. Kroese deed zulks — zeer gedocumenteerd — op de conferentie van „International Federation of Master Cotton Spinners en Manufacturers' Associations” te Buxton in 1952. Beide referaten werden niet aangevochten. Buxton, waar toch ook sterk expanderende landen als Japan en India aanwezig waren, nam zelfs een motie aan waarin geconstateerd werd „dat de totale capaciteit der wereldtextielindustrie méér dan voldoende was om in de consumptie te voorzien”.

De tweede factor is de, mede door de industrialisatie van tot dusverre weefsels importerende landen, afnemende totale wereldexport van weefsels. Ondergetekende wees hierop op ettelijke ICAC-conferenties en Dr Kroese deed het in 1952 te Buxton, terwijl, als wij wel zijn ingelicht, zijn referaat op de Buxton-conferentie van medio Mei 1954 hierop wederom de aandacht vestigt.

Dr Kroese wees er ook op dat de groep der continentale Westeuropese landen collectief de grootste textiel-exporteur ter wereld is. De textielexport 'buiten Europa is een vitale bijdrage in de collectieve Westeuropese betalingsbalans en in de werkgelegenheid. De drukkerij-industrie van een klein land als Nederland exporteert jaarlijks reeds voor zeker f 85 mln, waarvan minstens f 75 mln. buiten Europa. De internationale concurrentie zit niet stil, en alleen door een rationalisatie der productie

zal Europa zich nog een redelijk deel in de wereldexport kunnen verzekeren.

Met een steeds duidelijker blijkende interne structurele overcapaciteit is de collectieve export, naast een grote bijdrage in de collectieve betalingsbalans, ook een veiligheidsklep om de druk der surplus-capaciteit iets te verminderen en de economische en sociale consequentie hiervan te mitigeren.

Wil West-Europa echter een behoorlijke positie in de wereldexport blijven bezetten, dan moet West-Europa spoedig iets doen. Het kost veel minder geld en inspanning om een stelling te verdedigen en, indien mogelijk, nog iets naar voren te verplaatsen dan om ze weer te moeten heroveren, nadat men er uit geworpen is. Waarbij het de vraag is, of deze herovering gelukt.

Dat één grote vrije Westeuropese markt in de productie veel grotere series en een lagere kostprijs mogelijk maakt behoeft geen nieuw betoog. Het is verder een kostprijsverlaging welke op zich zelf geen cent kost wat nieuwe investeringen betreft. Het is alleen een vraagstuk van een veel rationeler gebruik der bestaande productie-apparaten. Het is in het arme Europa het *goedkoopste middel tot collectieve kostprijsverlaging en werkt bovendien op zeer korte termijn*.

En wat gebeurt er nu?

Na deze korte analyse van structurele posities en urgenties, zal bij de lezer de vraag rijzen: „en wat gebeurt er nu?”. Vecht Europa voor zijn positie en zet het in dit gevecht alle troepen in, en zit er een lijn in de gevolgde strategie en tactiek?

Helaas moet het antwoord luiden dat het factische beeld lijkt op een halfweg gestaakte aanval, met alle gevaren van een dergelijke positie. Een positie waarvoor terecht bij elk onderricht in de strategie en tactiek gevaarschuw wordt.

De belemmeringen, die het inter-Europese handelsverkeer nog steeds ondervindt, kunnen worden samengevat onder:

1. contingenteringen;
2. invoerrechten;
3. administratieve maatregelen (waaronder wij ook exportsubsidies, bepaalde belastingfaciliteiten e.a. rekenen).

T.a.v. de opheffing van contingenteringen is in O.E.E.C.-verband reeds een aanmerkelijk resultaat bereikt. De werkzaamheden van de G.A.T.T. hebben hier en daar tot verlaging van invoerrechten geleid, al moet

¹⁾ Zie „Hoe viert men deze sloep?” in „E.-S.B.” van 22 Juli 1953.

geconstateerd worden dat het verlagen van rechten op meer weerstand blijkt te stuiten dan het opheffen van kwantitatieve restricties. Verwonderlijk is dit geenszins: de contingenten zijn uitsluitend invoerbelemmeringen; invoerrechten betekenen tevens inkomen van de betreffende staatskas!

Het overheidsbudget is in alle O.E.E.C.-landen dermate hoog, dat men ongaarne een bepaalde eenmaal bestaande inkomensbron zal droogleggen. Vervanging door directe belastingen stuit in sommige landen op politieke moeilijkheden. De basis van het inkomen van elke gemeenschap is echter welvaart. De basis van welvaart is een rationele productie en distributie, vooral met het oog op de export van Europa-als-geheel. Een rationele productie is alleen mogelijk bij een grote vrije West-europese markt. En elke belemmering op de weg naar deze grote vrije markt vertraagt het creëren van de basis voor Europa's welvaart-op-de-duur. En terwijl de liberalisatie te langzaam verloopt, verminderen de kansen van Europa op een redelijk aandeel in de toch al afnemende wereldexport. Staatsinkomen moet men dus niet baseren op short-term doch op long-term. Men moge dit bedenken indien men zegt, invoerrechten niet te kunnen missen.

De onder 3 genoemde maatregelen betekenen eveneens een wezenlijke belemmering. Ze zijn echter moeilijk te signaleren en daardoor moeilijk te bestrijden, al zal dit nodig zijn.

In ons vorig artikel betoogden wij reeds, dat vooral voor bedrijfstakken die serieproducten vervaardigen met voor elke serie hoge initiale kosten per eenheid product, een liberalisatie *zonder gelijktijdige afschaffing van de invoerrechten in de O.E.E.C.-landen* een ernstig gevaar betekent. Dit althans wanneer deze bedrijfstakken in kleine landen zijn gevestigd. Als voorbeeld voor ons betoog namen wij de jacquard-weverij en de textieldrukkerij, waar de initiale kosten per serie aanzienlijk zijn t.o.v. de prijs van het product.

In de O.E.E.C.-landen bevinden zich volgens opgave van de „Fédération Internationale des Imprimeurs sur Tissus” ²⁾ in 1952 1.582 rouleau-drukmachines ³⁾ die globaal 1,7 mrd meter per jaar kunnen produceren. De consumptie in deze landen bedraagt volgens een benaderende berekening 1 mrd meter per jaar. Hieruit volgt, dat de O.E.E.C.-landen gezamenlijk een *overcapaciteit* hebben van 700 mln meter. Het zou ideaal zijn, wanneer dit aanzienlijke surplus tegen lonende prijzen buiten het O.E.E.C.-gebied geplaatst zou kunnen worden, zoals vroeger het geval was. Dat men de kansen van de export vermindert naarmate men langer wacht met het creëren van één grote Europese markt, werd reeds opgemerkt.

Een uiterste rationaliteit door een productie in grote series, alleen mogelijk bij een grote vrije markt, is wel dringend nodig. De moeilijkheden met de export nemen namelijk toe. Van de Oosteuropese landen kan in dit opzicht niets verwacht worden; integendeel: recente cijfers hebben uitgewezen dat deze landen van hun kant juist alles doen om een aanzienlijk aandeel in de West-europese markt te verkrijgen.

De overzeese exportmarkten, die vroeger het afzetgebied van de Westeuropese textielindustrie vormden, hebben door allerlei oorzaken voor West-Europa aan belang ingeboet. Zuid-Amerika is reeds bijna self-supporting en weert Europese import; ook in India voltrekt

het industrialisatieproces zich in snel tempo. In Indonesië zien wij steeds meer een zich afwenden van het Westen en een oriëntering op Japan. De Afrikaanse koloniale gebieden vormen nog steeds een belangrijk afzetgebied voor West-Europa, al moet hierbij worden opgemerkt dat met name in de Franse gebieden een sterke voorkeur aan het moederland wordt gegeven. Ook hier is dus geen sprake van een volledig vrije markt en de concurrentie neemt merkbaar toe.

De basis voor de wereldexport. Kleine landen geen gelijke kansen.

De Westeuropese drukkerij-industrie, die oorspronkelijk in vele landen goeddeels is opgezet als export-industrie voor de overzeese markten, blijkt dus voor een belangrijk deel aangewezen te zijn op de eigen Westeuropese markten. De bedrijfsbezetting en de series voor deze markten vormen echter *ook* de basis voor de wereldexport. Van deze markten is uiteraard voor elk land de binnenlandse markt het gemakkelijkst. Deze binnenlandse markt is in elk der O.E.E.C.-landen vooralsnog door middel van invoerrechten en meestal ook door contingenteringen beschermd.

Hierbij is het een algemeen verschijnsel dat men zijn vaste kosten (waarvan de dessinkosten verreweg het belangrijkste zijn) zoveel mogelijk tracht goed te maken op de eigen binnenlandse markt. Wil men bovendien nog op de Westeuropese markten exportereren, dan moet men „onder de invoerrechten” door. In de praktijk betekent dit dat men exporteert tegen prijzen die slechts weinig boven de variabele kosten liggen. Het volgen van deze politiek is voor de industrie in de kleine landen veel moeilijker dan voor die in de grote landen. Deze laatste landen namelijk bezitten een groot binnenlands afzetgebied, dat de industrie in staat stelt grote series per dessin op de eigen markt af te zetten. Hierdoor zijn de op deze markt goed te maken initiale kosten per meter veel lager dan in de kleine landen.

In ons vorig artikel maakten wij het bovenstaande met cijfers duidelijk en wij toonden aan, dat bij het bestaan van invoerrechten de *concurrentiepositie* van de kleine landen veel zwakker is dan die van de grote landen. Nederland en West-Duitsland vergelijkend konden wij tot de volgende conclusies komen:

1. de Duitse fabrikant kan, calculerend op basis van variabele kosten, aanbieden tegen een prijs die inclusief Nederlandse invoerrechten *beneden* de Nederlandse integrale kostprijs ligt;
2. een Nederlandse fabrikant kan, op dezelfde wijze calculerend, slechts aanbieden naar Duitsland tegen een prijs die inclusief Duitse rechten *boven* de Duitse integrale kostprijs ligt!

De kansen zijn op deze wijze uitgesproken ongelijk. De berekening gold voor één bepaald artikel (vistra, bedrukt met een 4-kleurig dessin).

Zouden de twee bovenstaande conclusies algemeen gelden voor *alle* bedrukte artikelen, dan zou het resultaat zijn, dat de grote landen met één slag de markten van alle kleine landen in handen zouden kunnen nemen. Zó algemeen gelden die conclusies gelukkig weer niet. Ten eerste kunnen wij opmerken, dat bijv. in Nederland de invoer van bedrukte rayon nog steeds is gecontingenteerd, terwijl bovendien bepaalde typisch Nederlandse artikelen en dessins elders niet worden gemaakt. Ten slotte is ook niet iedere koper op import ingesteld.

²⁾ Afgekort: F.I.I.T.

³⁾ Hiernaast nog filmdruktafels.

Dat, ten tweede, de kleine landen nog een — zij het beperkte — kans voor export naar de grote landen hebben, danken zij aan het feit dat voor uitgesproken fancy-goederen de zaak iets anders ligt. Men moet namelijk in het oog houden, dat hier de prijs bij het kopen niet de enige overweging is. Bij deze goederen wordt *alleenverkoop* van een dessin door de koper zeer op prijs gesteld. Deze alleenverkoop is van een buitenlandse fabrikant bij afname van een relatief gering kwantum te verkrijgen. Een *binnenlands* fabrikant (in welk land ook) moet grotere kwantiteiten per dessin eisen. Immers, op de op de binnenlandse markt te plaatsen hoeveelheid moeten de dessin-kosten worden goedgemaakt: ergo de kwantiteiten moeten vrij groot zijn wil de prijs per meter aantrekkelijk blijven.

De hier geschetste moeilijkheden zijn ook reeds onderkend door de F.I.I.T., die in haar resolutie nr 7, genomen op het drukkerscongres te Knokke-le-Zoute in 1953 o.a. het volgende uitsprak: „Mais aussi longtemps que les conditions nécessaires et préalables à une intégration totale ne sont pas remplies, les industries d'Impression des *petits pays* sont exposés à une concurrence désastreuse de la part de l'industrie disposant d'un marché intérieur important. Ce danger existe notamment parce que les industries disposant d'un marché intérieur important sont en mesure d'étaler sur une base plus large les frais généraux”.

Dat het bedeelde nadeel voor de industrie in de kleine landen geenszins denkbeeldig is, moge ook en vooral blijken uit onderstaande statistische gegevens:

Landen	Aantal mach. a)	Productie in tonnen	Export in tonnen e)	Binnenl. afleveringen in tonnen	Import in tonnen e)	Verbruik in tonnen	Import in pCt van het verbruik	Geïmporteerde hoeveelheid per machine in tonnen
1	2	3	4	5	6	7	8	9
West-Duitsland	335	38.525 b)	8.387	30.138	420	30.558	1,4	1,3
Frankrijk	348	20.920 c)	12.208	8.712	335	9.047	3,7	1,0
Italië	170	19.550 b)	1.230	18.320	137	18.457	0,7	0,8
Grote landen	853	78.995	21.825	57.170	892	58.062	1,5	1,0
Benelux	87	9.660 c)	5.022	4.638	1.604	6.242	25,7	18,4
Zwitserland	42	1.600 d)	724	876	360	1.236	29,1	8,6
Kleine landen	129	11.260	5.746	5.514	1.964	7.478	26,3	14,2

- a) Inclusief filmdrukcapaciteit, die omgerekend is op basis van machinedrukcapaciteit.
 b) Berekend op basis van de Nederlandse verhoudingen.
 c) Frankrijk en België volgens opgave van de „Fédération Internationale des

- Imprimeurs sur Tissus (F.I.I.T.). Nederland volgens opgave van het „Centraal Bureau van de Katoen-, Rayon- en Linnenindustrie”.
 d) Volgens schatting van het „Verband der Schweizerischen Textil-Veredlungs-Industrie”.
 e) Volgens opgave van de F.I.I.T.

Opmerking:

- Naast machinedruk bestaat ook de techniek van de filmdruk, een handdruk-methode, waarvan de capaciteit in druktafelengte wordt gemeten. In de industrie calculeert men algemeen de jaarproductie van 1.000 meter filmdruktafel als ongeveer gelijk aan die van 1 rouleau-drukmachine.
- In de statistieken zijn productie-, import- en exportcijfers niet gesplitst in machine- en filmdruk, zodat wij in onze berekeningen ook de filmdruk moeten betrekken, waarbij filmdrukcapaciteit is herleid tot machinedrukcapaciteit.

Al deze Westeuropese landen bezitten dus een capa-

reldexport, is hiermede wel aangetoond. Het is een positie waarin men niet kan blijven zitten, omdat men in deze halfweg-positie zware verliezen krijgt. Men zal vooruit moeten of moeten terugvallen op de uitgangspositie.

In een volgend artikel zullen wij de beide alternatieven bezien en tot een conclusie trachten te komen.

Rotterdam.

J. WISSELINK.

De regionale organen van bijstand aan de kleine en middelgrote industrie

Inleiding.

De bijstand van overheidswege in economisch en technisch opzicht aan de kleine en middelgrote industrie moet in het kader van de industrialisatie van ons land en de opvoering van de productiviteit van grote betekenis worden geacht. Deze bedrijven hebben immers zelf niet het gespecialiseerde personeel om de zich voordoende

problemen op te lossen, terwijl meestal eveneens de middelen ontbreken om kostbare adviesgevende instanties met een particulier karakter, zoals bijv. bureaux voor bedrijfsorganisatie, in te schakelen. In de laatste tientallen jaren is de Overheid hieraan dan ook meer en meer aandacht gaan besteden.

De regionale organen, op dit gebied werkzaam, zijn:

de Kamers van Koophandel en Fabrieken (K.v.K.'s), de Economisch-Technologische Instituten (E.T.I.'s) en de Rijksnijverheidsdienst (RND). Hiervan is de eerste instantie „selfsupporting”, de beide andere worden voornamelijk door overheids gelden in stand gehouden. In de Rijksbegroting van Economische Zaken voor 1954 is voor de E.T.I.'s f 225.000 en voor de RND f 942.000 uitgetrokken. Men dient hierbij echter in aanmerking te nemen, dat eveneens de provinciale en gemeentebesturen alsmede het bedrijfsleven (via de K.v.K.'s en soms rechtstreeks) belangrijke bedragen aan de E.T.I.'s ten koste leggen; het totale bedrag, dat in 1954 door de Overheid aan deze instituten zal worden verstrekt, zal zijn gelegen tussen f 500.000 en f 750.000.

De omvang van deze bedragen vormt voldoende aanleiding om te onderzoeken, welke de aard is van de bijstand, die door de verschillende genoemde instanties wordt verleend, in hoeverre coördinatie daartussen wenselijk en mogelijk is en zo ja, of deze coördinatie inderdaad bij de thans gevolgde werkwijze wordt bereikt. In het vervolg van dit artikel worden achtereenvolgens het ontstaan en de taak van deze instellingen onder het oog gezien, teneinde op grond daarvan een antwoord te vinden op de hiervoor ontwikkelde probleemstelling.

Ontstaan en taak der Kamers van Koophandel en Fabrieken.

Het instituut der Kamers van Koophandel en Fabrieken is ontstaan in de periode 1810-1813; de toenmalige Franse administratie legde aan verschillende steden de instelling van een zodanige Kamer op. Na de Franse tijd bleven deze gehandhaafd en breidde het aantal zich langzamerhand uit. Hoewel dit instituut in de loop van zijn bestaan vele reorganisaties heeft ondergaan is de er achter staande idee dezelfde gebleven: behartiging van de belangen van handel en nijverheid. De uitwerking in concrete vorm mag bekend worden verondersteld. In het algemeen omvat deze de voorlichting en het verstrekken van adviezen op commercieel en economisch gebied; daarnaast zijn de Kamers ingeschakeld bij de uitvoering van verschillende wetten. Deze taak is veelomvattend; het adviseren over economische vraagstukken in het bijzonder eist een nauwkeurige bestudering en een diepgaande kennis van het economisch leven. De behoeften daaraan kwam naar voren in de dertiger jaren, toen ons land geteisterd werd door een ernstige economische depressie. Men zocht de werkgelegenheid te bevorderen, in het bijzonder door het stimuleren van de industriële bedrijvigheid. In verband hiermede bestond van overheidszijde, o.a. bij de provinciale en gemeentebesturen, de behoefte om te komen tot een beter en dieper inzicht in de economische problemen van die gebieden, welke door deze instanties worden bestuurd, teneinde richtlijnen te kunnen vinden voor het te voeren economisch beleid. Aangezien deze overheidsinstanties niet beschikten over het personeel en een administratief apparaat, dat in deze behoefte kon voorzien, en de Kamers evenmin als deze behoefte kon voorzien, en de Kamers als adviserend lichaam evenmin in voldoende mate hieraan tegemoet konden komen, ging men over tot het oprichten van gespecialiseerde organen, met name de Economisch-Technologische Instituten.

Ontstaan en taak der Economisch-Technologische Instituten.

In 1931 werd op initiatief van Prof. Gelissen het eerste E.T.I. in Nederland opgericht, namelijk dat voor Limburg (E.T.I.L.), door het Provinciaal Bestuur enerzijds

en de Kamers van Koophandel in deze provincie anderzijds. Later volgden andere provincies dit voorbeeld; op het ogenblik bevindt zich in elke provincie een zodanige instelling. In de meeste gevallen hebben de Instituten de stichting als rechtsvorm, slechts in Limburg heeft men het E.T.I. als N.V. en in Noord-Holland als provinciale dienst opgericht. Voor de behartiging van de gezamenlijke belangen der E.T.I.'s is een rechtspersoonlijkheid bezittende vereniging in het leven geroepen, genaamd „College van Directeuren der Economisch-Technologische Instituten in Nederland”. Zoals de naam reeds aangeeft hebben de directeuren der E.T.I.'s in deze vereniging zitting. Regelmatig worden bijeenkomsten gehouden, waarin over bepaalde problemen, voor alle E.T.I.'s van betekenis, overleg wordt gepleegd.

In het algemeen stellen deze instellingen zich ten doel de welvaart en met name de industrialisatie van de verschillende provincies te bevorderen. Doch als gevolg van de verschillende structuur der provincies wijken de werkzaamheden der E.T.I.'s in bepaalde onderdelen soms van elkaar af. De Noordelijke Economisch-Technologische Organisatie (Groningen) verricht bijv. veel onderzoekingswerk op agrarisch-industrieel gebied en het E.T.I.L. heeft zich o.a. toegelegd op financieringsvraagstukken (Industriebank in Limburg). Wanneer men de jaarverslagen der E.T.I.'s bestudeert, blijkt evenwel, dat het niettemin mogelijk is de werkzaamheden dezer instellingen in een aantal punten samen te vatten.

1. Het doen van onderzoekingen en het opstellen van rapporten over economisch-geografische, technologische en bedrijfseconomische vraagstukken. Deze aspecten van de te onderzoeken problemen komen uiteraard vaak gecombineerd voor in één rapport. Als voorbeelden kunnen worden genoemd: beschrijvingen van in hoofdzaak economisch-geografische aard van gemeenten of groepen van gemeenten, welke beschrijvingen de grondslag kunnen vormen voor het voeren van het economisch beleid der betreffende overheidsinstanties; voorts rapporten, welke gericht zijn op de oplossing van bepaalde regionale problemen (aanleg van wegen, industrieterrinen e.d.), het aangeven van mogelijke vestigingsplaatsen voor industriële bedrijven, het analyseren van de financiële soliditeit en het beschrijven van de economische betekenis van ondernemingen, het oplossen van problemen van interne organisatie enz.

De rapporten worden in concept ter beoordeling aan het dagelijks bestuur (of een soortgelijk lichaam) verstrekt. Terzijde zij hier opgemerkt, dat deze vaak voorkomende werkwijze bepaalde bezwaren met zich brengt ten aanzien van de in de rapporten opgenomen vertrouwelijke gegevens. Aangezien de leden van deze besturen vrijwel steeds belangrijke functies, hetzij in overheidsdienst, hetzij in het bedrijfsleven, vervullen, kan het voor hen, zowel als voor de verstrekkers van deze gegevens, minder prettig zijn, wanneer zij daarvan kennis nemen. In sommige gevallen kan het om dezelfde reden zelfs wenselijk zijn, dat een of meer leden van een dagelijks bestuur in het geheel niet van het bestaan van een opdracht op de hoogte zijn. Ons inziens dient bij deze kwesties door de besturende instanties der E.T.I.'s een ruim standpunt te worden ingenomen, door de directies van deze instituten ten minste het recht te geven bepaalde gegevens achter te houden.

2. Het adviseren en rapporteren over vraagstukken met betrekking tot het nijverheidsonderwijs.
3. Het verstrekken van inlichtingen en beperkte ad-

viezen op de reeds genoemde gebieden, zonder dat tot het uitbrengen van rapporten wordt overgegaan.

4. Het intermedieën tussen Overheid en bedrijfsleven, bijv. bij de huur en verhuur van door een gemeente gebouwde industriehal, de vestiging van bedrijven op industrieterreinen en uitbreidingen van bedrijven, welke op bezwaren van stedenbouwkundige aard stuiten.

In de laatste jaren is in verband met de steeds moeilijker wordende positie der kleine en middelgrote bedrijven de bijstand aan deze bedrijven meer in het centrum van de belangstelling komen te staan. Van bepaalde zijde wordt de wenselijkheid gevoeld de bijstand op bedrijfsorganisatorisch gebied, welke thans nog gering is, uit te breiden. Ook bestaat bij sommige E.T.I.'s de behoefte een technische arbeidskracht te hebben; blijkbaar acht men de samenwerking met de Rijksnijverheidsdienst niet voldoende of is deze dienst te overbelast met werkzaamheden om de E.T.I.'s voldoende van dienst te kunnen zijn. Het E.T.I. Gelderland heeft bijv. een M.T.S.-er aangesteld, het N.E.T.O. bezit een technische afdeling en het E.T.I. Overijssel heeft een ingenieur met assistent in dienst. Deze technische krachten zijn van betekenis bij het verrichten van de technologische onderzoekingen en voorts voor de rechtstreekse technische en bedrijfs-economische hulp aan bedrijven.

Ontstaan en taak van de Rijksnijverheidsdienst.

Ten behoeve van de voorlichting op technisch gebied aan de kleine en middelgrote industrie en het ambacht is in 1910 een Rijksnijverheidsconsulent aangesteld; hiermede was de oprichting van de Rijksnijverheidsdienst een feit. Enige jaren daarna, nl. in 1916, is in Delft een gebouw geplaatst, waarin het Rijksnijverheidslaboratorium is ondergebracht. Tot 1940 had deze dienst echter slechts weinig betekenis: het aantal consulenten was zeer gering en de outillage van het laboratorium onvoldoende.

Na de oorlog is hierin verandering gekomen. In het kader van de na-oorlogse industrialisatiepolitiek is deze dienst belangrijk uitgebreid. Het land is verdeeld in districten en voor elk district is een consulentchap ingesteld. De districten volgen in hoofdzaak de provinciale grenzen, alleen Zuid-Holland is in twee districten verdeeld. Voorts werd het Rijksnijverheidslaboratorium van een behoorlijke outillage voorzien en te 's-Gravenhage een afdeling Documentatie, Literatuuronderzoek en Informatie en een afdeling Organisatie-Voorlichting gevestigd. Op het gebied van de vakvoorzichting zijn speciale diensten gecreëerd (o.a. voor de klompenmakers) en verschillende specialisten o.a. op chemisch en efficiency-gebied, zijn aangesteld.

De taak van deze Rijksdienst — de bijstand op technisch gebied aan de kleine en middelgrote industrie — kan thans dan ook beter ten uitvoer worden gebracht dan voor de oorlog. Een bedrijf kan zich wenden tot de consulent van het district, waarin het is gelegen; de consulent kan zo nodig terugvallen op of verwijzen naar de gespecialiseerde landelijke instellingen (de centrale afdelingen te 's-Gravenhage en het laboratorium te Delft). Naast de zuiver technische adviezen geven de consulenten eveneens raad op die gebieden, die zijdelings met technische vraagstukken samenhangen. Als voorbeeld kunnen worden genoemd de adviezen met betrekking tot de interne organisatie der bedrijven, de financiering der bedrijven (de R.N.C. verstrekt adviezen aan de Nederlandse Middenstandsbank bij de aanvragen van bedrijfs-uitrustings- en industriële credieten), de verkrijging van

octröoien e.d. Voorts verstrekken de R.N.C.-en verklaringen aan de Kamers van Koophandel in verband met de door deze instellingen te verlenen certificaten van oorsprong, lichten de Economische Voorlichtingsdienst op verzoek in over de geschiktheid van bepaalde artikelen voor de export, bemiddelen bij het verkrijgen van defensie-orders enz., enz. De voorlichting op het gebied van de efficiency zal in de toekomst worden uitgebreid; volgens de Rijksbegroting 1954 wordt hiervoor gespecialiseerd personeel opgeleid. Het ter beschikking komende apparaat zal echter slechts van een geringe omvang zijn, om welke reden het werk van deze afdeling voor het grootste deel zal zijn beperkt tot eenvoudige voorlichting en propaganda voor een juiste bedrijfsorganisatie.

De bestaande taakverdeling tussen de drie genoemde instellingen.

In het voorgaande is tot uitdrukking gekomen, dat de Kamers van Koophandel een gedeelte van hun werkterrein moesten afstaan aan de Economisch-Technologische Instituten. Weliswaar worden de Kamers ook thans nog ingeschakeld bij het oplossen van bepaalde economische en/of economisch-geografische problemen, doch waar bij de Kamers het advies moet berusten op min of meer subjectieve inzichten van de leden, kunnen de E.T.I.'s in vele gevallen goed gefundeerde rapporten uitbrengen. Het is dan ook begrijpelijk, dat de regionale overheden (provinciale en gemeentebesturen) vaak mede een beroep doen op het E.T.I., waar in andere omstandigheden slechts de betreffende Kamer van Koophandel om advies zou worden gevraagd. Deze ontwikkeling was echter te voorzien; juist de behoefte aan dergelijke rapporten is een belangrijke factor geweest om te komen tot de oprichting van deze Instituten, zodat de thans bestaande taakverdeling als zinvol kan worden beschouwd. Het diepgaande economisch-technologische onderzoekingswerk, gepaard gaande aan de inzichten van vooraanstaande personen in het maatschappelijk leven, zal de best mogelijke resultaten met zich brengen voor het te voeren economisch-politieke beleid.

De taakverdeling tussen de Kamers van Koophandel en de Rijksnijverheidsdienst is eveneens zeer zinvol. Deze dienst beweegt zich op technisch of daaraan verwant terrein, de Kamer treedt op als uitvoeringsorgaan van verschillende wetten en geeft economische en handelsvoorlichting.

De situatie is echter anders bij de bestaande taakverdeling tussen de E.T.I.'s en de Rijksnijverheidsdienst. Vooral in de laatste jaren immers is rechtstreekse bijstand aan de bedrijven bij de E.T.I.'s meer in het middelpunt van de belangstelling komen te staan. De moeilijkheid doet zich echter voor, dat de problemen der bedrijven zich meestal niet beperken tot zuiver economische of zuiver technische vraagstukken; beide komen vaak gecombineerd voor. Hier doet zich het bezwaar gevoelen van de eenzijdige structuur der E.T.I.'s en der Rijksnijverheidsdienst. Een gezamenlijk optreden zou hier op zijn plaats zijn, doch dit is niet altijd mogelijk, te meer, daar de Rijksnijverheidsconsulenten en eveneens de E.T.I.'s vaak overbelast zijn met werkzaamheden. Deze situatie heeft met zich gebracht, dat de E.T.I.'s in enkele gevallen technisch personeel hebben aangesteld en dat de Rijksnijverheidsconsulenten er soms toe overgaan, ten aanzien van bepaalde economische vraagstukken hun mening te kennen te geven.

Deze toestand moet in hoge mate onbevredigend wor-

den geacht, te meer, daar het doel van beide instellingen — de bloei der bedrijven, waaraan adviezen worden verstrekt — bij een goed georganiseerd gezamenlijk optreden beter zou zijn gediend. Het is dan ook aan te bevelen, deze beide instellingen in de een of andere vorm in elkaar te doen opgaan. De voordelen, die daaraan zijn verbonden, kunnen als volgt worden samengevat.

1. De bijstand aan de kleine en middelgrote bedrijven kan vollediger en doeltreffender zijn.
2. Een kostenbesparing kan worden verkregen, aangezien:
 - a. de huisvesting in één gebouw meestal voordeliger is (de huisvestingskosten der Rijksnijverheidsdienst bedragen ongeveer f 38.000);
 - b. de administratiekosten der gecombineerde instellingen aanzienlijk lager zullen liggen (voor de Rijksnijverheidsdienst is in 1954, voor bureaustkosten f 41.500 en voor aanschaffingen voor inrichting, uitbreiding en vernieuwing f 47.000 uitgetrokken). Deze verlaging der administratiekosten kan tot stand gebracht worden, doordat met minder administratief personeel kan worden volstaan, daarvoor een apparaat van geringere omvang nodig is en de archieven van beide instellingen kunnen worden gecombineerd.
3. Een beter inzicht in de situatie van het bedrijfsleven kan worden verkregen, doordat de feitelijke kennis van het bedrijfsleven van beide instellingen met elkaar in verband kan worden gebracht.
4. De mogelijkheid van het ontstaan van animositeit tussen E.T.I.'s en Rijksnijverheidsdienst, omdat men zich op elkaars terrein zou bewegen, is niet aanwezig.

Op grond van deze voordelen kan worden geconcludeerd, dat het Nederlandse bedrijfsleven, de kleine en middelgrote bedrijven in het bijzonder, met het samengaan van beide instellingen ten zeerste zou zijn gediend. Daarnaast kan een kostenbesparing worden verkregen, die, hoewel in het kader van de astronomische bedragen van de tegenwoordige Rijksbegroting wellicht als gering kan worden beschouwd, niettemin van een zodanige absolute omvang is, dat het zeker gerechtvaardigd is deze in aanmerking te nemen. Men zou hier kunnen spreken van efficiency betrachten door die organen, die o.a. tot taak hebben de Nederlandse ondernemer „efficiency-minded” te maken.

De vorm, waarin het samengaan van de Rijksnijverheidsdienst en de Economisch-Technologische Instituten zou kunnen plaatsvinden.

Het tot stand brengen van het samengaan der beide instellingen zal echter op vele bezwaren stuiten. De leidinggevende personen van beide instellingen zullen een aantasting van hun zelfstandige positie zoveel mogelijk tegengaan, om welke reden zij slechts aarzelend zullen willen medewerken. Hoewel beide instellingen voornamelijk door overheidsmiddelen in stand worden gehouden, is de organisatievorm zeer afwijkend. Enerzijds is er het regionale orgaan en anderzijds de Rijksdienst.

De mogelijkheden van samengaan der beide instellingen zijn de volgende:

1. Beide instellingen worden een Rijksdienst. Voor de Rijksnijverheidsdienst kan dit geen bezwaren opleveren,

omdat deze reeds een zodanige organisatievorm heeft. Van de zijde der E.T.I.'s zijn deze er echter wel. De regionale overheidsinstanties wenden zich immers in vele gevallen tot de E.T.I.'s om advies, om sterker te staan tegenover de centrale Overheid. Zij zullen als eis stellen, dat de E.T.I.'s hun belangen op de voorgrond stellen. Aan deze eis kan een Rijksdienst in principe niet voldoen. Daarnaast danken de E.T.I.'s het vertrouwen van het bedrijfsleven voor een niet onaanzienlijk gedeelte aan de banden met de Kamers van Koophandel; het doorsnijden van deze banden is daarom zeker niet aan te bevelen. Het doen samengaan van beide instellingen in een Rijksdienst moet dan ook als een onaanvaardbare oplossing worden beschouwd.

2. Beide instellingen worden gecombineerd tot regionale instituten. Deze oplossing behoeft de huidige positie der E.T.I.'s niet aan te tasten, zodat van deze zijde geen bezwaren kunnen rijzen. Moet het echter niet bezwaarlijk worden geacht de Rijksnijverheidsdienst op deze wijze te versnipperen? Het antwoord hierop kan ontkennend luiden. De aard van de taak van de Rijksnijverheidsdienst is zodanig, dat het weinig uitmaakt of deze door een regionale, dan wel door een centrale instantie wordt uitgevoerd. De tegenwoordige landelijke onderdelen van deze dienst (de voor het gehele land aangestelde specialisten, de in 's-Gravenhage gevestigde afdelingen Documentatie, Literatuuronderzoek en Informatie en Organisatie-Voorlichting en het Rijksnijverheidslaboratorium) zouden ondergebracht kunnen worden in een landelijk instituut, dat als overkoepelend orgaan van de regionale instellingen zou kunnen worden beschouwd. Dit is dus analoog aan het „College van Directeuren der Economisch-Technologische Instituten”. De overheidsmiddelen, welke thans aan de Rijksnijverheidsdienst worden verstrekt, zouden in de vorm van subsidies aan de Instituten kunnen worden gegeven, terwijl eventueel in de besturen één plaats ter beschikking van de centrale Overheid gesteld zou kunnen worden.

Deze oplossing lijkt dan ook het meest aanbevelenswaardig. Er is echter een bezwaar aan verbonden, n.l. dat de Rijksnijverheidsconsulenten hun thans zelfstandige positie zouden verliezen en onder leiding van een directeur van een E.T.I. zouden komen te staan. Deze aantasting van hun positie zou voor deze personen waarschijnlijk zeer moeilijk te verwerken zijn.

Het is om deze reden wellicht raadzaam voor de huidige situatie een tussenvorm van de beide genoemde mogelijkheden van samengaan te zoeken. Men zou deze bijvoorbeeld in de vorm kunnen gieten, dat men de Rijksnijverheidsconsulenten van rijkswege bij de E.T.I.'s zou detacheren. Deze consulenten kunnen dan hun zelfstandigheid behouden. Een andere oplossing zou kunnen worden verkregen, door de Instituten een tweehoofdige leiding te geven: de Rijksnijverheidsconsulent en de E.T.I.-directeur. Op deze wijze zou het samengaan van beide instellingen tot stand kunnen worden gebracht en de verschillende genoemde bezwaren kunnen worden vermeden. Het overige hangt dan af van de persoonlijke eigenschappen van de E.T.I.-directeur en de Rijksnijverheidsconsulent, want alleen wanneer de wil tot samenwerking bestaat, kan deze vruchtbaar zijn. Het Nederlandse bedrijfsleven en het Nederlandse volk zal daarmee ten zeerste zijn gediend.

De verruiming van de consumptie in België

Er wordt vaak gezegd dat in België thans op grote — sommigen menen zelfs op te grote — voet wordt geleefd, dat de toekomst wordt opgeofferd aan het heden m.a.w. dat de investeringen wel eens worden verwaarloosd ten gunste van de consumptie.

Het is genoegzaam bekend dat de overgang van een sociale politiek van lage naar deze van hoge lonen diepgaande wijzigingen tot gevolg heeft gehad in de verdeling van het maatschappelijk inkomen en de aanwending ervan.

Volume van het verbruik.

Een nauwkeurige berekening van het verbruik der verschillende bevolkingslagen is vooralsnog niet beschikbaar, hoewel af en toe ramingen worden gepubliceerd.

Het enige gemakkelijk vast te stellen indexcijfer van het verbruiksvolume bekomt men door deling van het verkoopscijfer van de grootwarenhuizen door de index van de kleinhandelsprijzen of, beter nog, door het indexcijfer van de levensduurte dat gepubliceerd wordt door het Instituut voor Economisch en Sociaal Onderzoek van de Leuvense Universiteit.

Op die wijze berekend bevond het volume van de verkoop van de grootwarenhuizen zich voor de periode begin Augustus 1952 tot einde Juli 1953 op het peil 141, met het gemiddelde van het tijdperk 1936/38 als basis. Voor het kalenderjaar 1952 was dit percentage 139. Daartegenover bewoog het indexcijfer van de industriële bedrijvigheid zich voor deze laatste periode rond het peil 121 of 134, naargelang wij voortgaan op de gegevens van het Nationaal Instituut voor de Statistiek of op deze van de Agence Economique et Financière.

De bepaling en de verdeling van de consumptie zijn enigszins moeilijk voor een wiskundige berekening vatbaar. Toch bestaan er talrijke aanwijzingen van de groei der koopkracht van de Belgische bevolking. Men bedenke even dat, vergeleken met 1936/38, de bevolking einde 1952 (8.758.000 inwoners) slechts met ca 5 pCt is toegenomen. Daartegenover stelt men volgende verhogingscoëfficiënten vast tijdens het beschouwde tijdperk: 119 pCt in het electriciteitsverbruik; 63 pCt inzake de gasbedeling aan particulieren; de verdubbeling van het verbruik van natuurboter, dat thans ca 11 kg per inwoner bedraagt, een van de hoogste cijfers ter wereld; verhoging met meer dan 100 pCt van het kinobezoek, dat in 1951 gemiddeld 15 per inwoner bedroeg; een vermeerdering met ongeveer 150 pCt van het aantal personenwagens en een nog grotere toeneming van het aantal motorrijwielen. Tegenover 156.000 personenwagens in 1939 telt men er 381.000 einde 1953. Tijdens dezelfde periode steeg het aantal vrachtwagens van 78.000 tot 172.500 en zou waarschijnlijk nog hoger liggen zonder de scherpe mededinging tussen de auto en het spoor.

Nog meer spectaculaire coëfficiënten worden aange troffen inzake elektrische keukentoestellen, als fornuizen, ijskasten, enz. En dan spreken wij niet eens van de reizen door Belgen ondernomen in binnen- en buitenland.

Het reële loon.

Dergelijke wijzigingen in de verbruikssectoren zijn niet verklaarbaar tenzij een aanzienlijke verhoging van de reële lonen heeft plaats gevonden.

Vergeleken met 1936/38 = 100, bedroeg het indexcijfer

van het gemiddeld bruto uurloon van de Belgische werknemer in September 1953, recentere gegevens nog niet bekend zijnde, 485. De gestadige vooruitgang — einde 1946 bevond men zich op het peil 327 — werd niet onderbroken door de kortstondige recessie die de oorlog in Korea voorafging. Slechts tijdens het eerste kwartaal 1953 stelt men voor het eerst een zeer lichte daling vast. Deze vindt echter haar oorsprong eerder in een vermindering van de overuren en van de premies dan in een verlaging van de basislonen, die meestal aan het indexcijfer van de kleinhandelsprijzen gekoppeld zijn.

Anderzijds bereikte in 1952 het totaal bedrag der rechtstreekse bruto bezoldigingen van de werknemers die aan de maatschappelijke zekerheid zijn onderworpen het peil 600, vergeleken met de periode 1936/38.

Hoe bewoog zich daartegenover het indexcijfer van de kleinhandelsprijzen en dit der levensduurte, waarin ook de huishuur wordt opgenomen?

In onderstaande tabel reproduceren wij de evolutie van de detailprijzen, samen met deze van het gemiddeld bruto uurloon:

tijdperk	gemiddeld uurloon	1936/38 = 100			
		kleinhandel		levensduurte	
		volledig	eetwaren	volledig	eetwaren
2e semester 1946....	327	334	270	284	260
1947....	351	344	304	305	296
1948....	384	393	384	366	378
1949....	404	381	364	355	361
1950....	421	377	354	352	352
1951....	467	413	378	385	375
1952....	487	416	392	392	390
1953....	—	415	395	391	389
Maart 1954....	—	422	407		

De deling van het indexcijfer van het gemiddeld uurloon door dat van de levensduurte geeft ons bij benadering een beeld van het reële loon en toont ons welke richting de werkelijke koopkracht uitgaat.

Volgens de berekeningen van Prof. Dehem steeg van 1921 tot 1939 het gemiddelde reële uurloon van de werklieden in de nijverheid slechts a rato van 0,66 pCt per jaar. Tussen 1936/38 en 1952 bereikte deze verhoging, volgens de gegevens van de Nationale Bank, gemiddeld 1,13 pCt 's jaars. Als vertrekpunt 1948 nemend, beliep de gemiddelde stijging van het reële bruto uurloon der mannelijke werklieden tot 1952 jaarlijks 4 pCt. Voor de mannelijke bedienden bereikte de verhoging 6 pCt 's jaars, dit hoofdzakelijk ten gevolge van de hogere gemiddelde leeftijd.

Verdeling van de consumptie.

Aan de hand van deze verschillende gegevens wordt het mogelijk een beeld op te hangen van de consumptie in België. Een tamelijk klare kijk hierop bekomt men door de ontleding van de resultaten van de enquête van Prof. G. Jacquemyns betreffende de levenswijze van de werklieden in 1947/48 en in 1948/49.

Een vergelijking tussen de percentages van het budget die aan de diverse uitgaven werden besteed vóór de oorlog en tijdens het recent verleden verduidelijkt de verschuivingen die zich in de levenswijze hebben voorgedaan.

Op de volgende blz. geven wij de vergelijkende tabel van deze percentages, waaraan wij voor het tijdperk 1948/49 tussen haakjes het indexcijfer toevoegen van de verschillende budgetposten ten overstaan van 1929.

Groep	1929	1947/48	1948/49	Index (1929=100)
voeding	58,2	44,37	45,41	280
huisvesting	6,3	5,65	6,51	338
verlichting, verwarming en openbare diensten	4,9	5,31	6,03	441
meubilering, huishoudelijke in- richting	2,8	4,73	1,88	242
kleding	14,4	14,24	12,59	312
wassen van linnen	1,0	1,13	1,23	461
gezondheids-, hygiëne- en op- schikuitgaven	1,3	3,01	3,12	883
intellectuele, sociale en morele behoefte	5,0	11,86	12,17	866
vermaak	4,9	5,89	6,82	511
schulden, belastingen en taksen moestuin, hoenderhok, klein- veeteelt	0,7	3,33	3,71	1.835
	0,5	0,48	0,53	371
	100,0	100,0	100,0	

De verbetering van de levensstandaard wordt bewezen aan de hand van het verminderd percentage dat thans aan de voeding wordt besteed. Hiertegenover stelt men een aanzienlijke verhoging vast van de kosten voor opvoeding der kinderen en van de stortingen voor ouderdomspensioenen, ziekteverzekering, enz. die de intellectuele en sociale behoeften uitmaken. De kosten voor kleding zijn procentueel licht verminderd, niettegenstaande de grotere afwisseling die men aantreft, zelfs in de mannenkledij. Dit houdt waarschijnlijk verband met de progressieve verschuiving van maat- naar confectiewerk.

In globo, de vermindering van de voedingsuitgaven heeft een vermeerdering der andere mogelijk gemaakt, met de daarmee gepaard gaande voldoening van minder essentiële, minder organische behoeften, die nochtans noodzakelijk zijn tot het verwerven van een grotere welstand.

Bestemming van het maatschappelijk inkomen.

Een andere aanduiding betreffende de consumptie in België blijkt uit de bestemming die aan het maatschappelijk inkomen wordt gegeven.

Om te beginnen volgt hier het bedrag van het globaal inkomen in België zoals het door Prof. Baudhuin werd berekend, in miljoenen francs:

1938	65.200	
1946	190.600	(194.000) ¹⁾
1947	214.500	(218.000)
1948	243.900	(247.900)
1949	249.100	(253.000)
1950	265.000	(270.000)
1951	296.000	(301.000)
1952	305.000	(311.000)
1953	—	(310.700)

Rekening dient gehouden met het feit dat baten die verworven werden tijdens een dienstjaar soms een daaropvolgend jaar ten goede komen. Veronderstellen wij nu, voortgaande op de indexcijfers van de kleinhandelsprijzen en van de levensduurte — resp. 415 en 391 tegenover 1936/38 = 100 —, dat het leven in 1953 viermaal zoveel kostte als in 1938, dan mag men grosso modo aannemen dat de bruto koopkracht van de Belg gemiddeld met 17 pCt is toegenomen sinds 1938. In feite echter is het inkomen hier geen synoniem van potentiële koopkracht daar ook de belastingen meer dan verhoudingsgewijs verhoogden. De rechtstreekse belastingen overtreffen het peil 7 tegenover 1936/38 en de verbruiker beschouwt het bezoek aan het belastingkantoor nog steeds niet als een vorm van consumptie.

Waar wij mogen geloven dat in 1938 de uitgaven van de Belgische gezinnen ongeveer 50 miljard beliepen, werd aan het maatschappelijk inkomen tijdens de laatste jaren volgende bestemming gegeven:

¹⁾ In het bedrag tussen haakjes zijn begrepen de belastingen op dividenden en reserves van de naamloze vennootschappen, in het andere niet.

budget der gezinnen	1950	1951	1952	(voorlopige raming) 1953
voeding	97	105	103	101
kleding	32	40	39	38
huisvesting	16	18	20	22
verwarming, mobielier	23	26	27	27
reizen, opvoeding, enz.	28	32	33	34
luxe en vermaak	32	36	38	38
buiten budget	228	257	260	260
rechtstreekse belastingen (inbegrepen registratie en erfenissen)	30	33	35	35
spaarwezen	25	25	28	30
	55	58	63	65
Totaal bruto inkomen	283	315	323	325

waarvan dienen afgetrokken de inkomsten die door de Staat worden geïnd en wederverdeeld, om het netto inkomen te bepalen.

Besluit.

Ongetwijfeld heeft België sinds het einde van de tweede wereldoorlog hoofdzakelijk betracht de levensstandaard van zijn bevolking te verbeteren door verhoging van de consumptie. Dit doel werd voornamelijk bereikt door de stijging van het reële loon van arbeiders en lagere bedienden, want de aanpassing van de andere bronnen van het maatschappelijk inkomen geschiedde pas later. Zo bleven de erelonen in de vrije beroepen, met uitzondering van de geneesheren misschien, en de inkomsten uit hoofde van belegde kapitalen, de dividenden en de huurprijzen geruime tijd ver beneden het indexcijfer van de levensduurte. Gegevens betreffende de budgetten van burgersgezinnen zijn niet voorhanden; deze lopen trouwens te veel uit elkaar, doch zeker is het dat voor vele renteniers en middenstanders een gevoelige vermindering van de koopkracht intrad tijdens en na de vijandelijkheden, die nog niet kon worden ingelopen. Meer verbruikers kunnen zich ten huidige dage artikelen van goede kwaliteit tegen matige prijzen aanschaffen, maar voor het dure fantasie-artikel verengt integendeel de koperschare.

De vraag stelt zich ten slotte of de verbetering van de levensstandaard van de Belgische bevolking plaatsvond ten nadele van een gezonde investeringspolitiek en of de huidige tendentie kan voortduren.

Het lijkt wel of het percentage van het maatschappelijk inkomen dat sinds de oorlog geïnvesteerd werd geringer was dan in de omringende landen en met name in Nederland. Voor 1951 bijv. zou dit slechts 16 pCt geweest zijn, tegenover 24 pCt in Nederland en 26 pCt in Duitsland. Men vergeet echter niet, dat, in tegenstelling met andere landen, België over geen aanzienlijke buitenlandse hulpmiddelen heeft kunnen beschikken om zijn beleggingen te voeden en bijgevolg op het eigen spaarwezen was aangewezen. Van dit laatste moest nog een gedeelte dienen tot financiering van investeringen in het buitenland, o.a. in de Congo. De investeringsinspanning van België moet trouwens niet ontoereikend geweest zijn als men bedenkt dat naast het verbruik, ook de export in enig ruime mate toegenomen is. Voorts gebeuren investeringen uit eigen geldmiddelen, zoals in de Belgische industrie het geval was, op meer voordelige wijze dan publieke beleggingen. Is er werkelijk een tekort dan is dit eerder te zoeken in deze laatste sector en de herbewapening verontschuldigt het ontbreken van voldoende openbare werken niet.

Een vergelijking dienaangaande tussen Nederland en België gaat niet op, uit oorzaak van de totaal verschillende en uiteenlopende toestanden die heersten na de

bevrijding van beide landen. Voor Nederland bleek een actieve investeringspolitiek dringender omdat de bevolkingsaanwas veel groter is en de mogelijkheden van tewerkstelling in Indonesië grotendeels verdwenen zijn, ten slotte ook nog om reden van de minder gevorderde industrialisatie.

Bij investeringen met staatsmiddelen of andere openbare hulp is gigantisme niet uitgesloten en men mag wellicht de mening van een Belgisch hoger ambtenaar bijtreden die verklaarde dat aan een land meer schade wordt berokkend door een te ver gedreven investeringspolitiek dan door een sterke verhoging van de consumptie. Deze laatste heeft de productiviteit in niet onaanzienlijke mate gestimuleerd.

Nu we ons weer in een kopersmarkt bevinden en een zekere recessie is ingetreden, staat België met zijn hoge kostprijzen voor zware moeilijkheden en deze zullen zich in de komende maanden misschien nog toespitsen. Waarschijnlijk gaat ons land een harde aanpassingsperiode tegemoet en dient onze efficiëntie verscherpt. Onverantwoorde sociale eisen zijn daarom uit den boze. Voorlopig moeten wij op sociaal gebied een „containment policy” voeren.

Sinds ongeveer één jaar nochtans is de sociale toestand in België stabiel en in de levensduurte merkt men geen grote schommelingen op (de hausse van koffie en cacao mag niet als doorslaggevend worden beschouwd); terwijl in Frankrijk, in Engeland en eveneens in Duitsland een duidelijke haussetendentie tot uiting komt en de levensduurte stijgt. Alleen Nederland maakt uitzondering op de regel en de dispariteit tussen de Belgische en de Nederlandse lonen kon tot op heden slechts in zeer geringe mate worden overbrugd.

België echter kan op de ingeslagen weg niet terug, tenzij door brutale wijziging van de machtsverhoudingen in binnen- of buitenland. Daarom is de éénmaking der Europese markt voor ons land een noodzaak, doch in deze eenheidsmarkt die alle werklustige Europeanen moet ten goede komen, zal, naar alle waarschijnlijkheid en ons richtend naar alle historische precedentes, de gelijkschakeling grotendeels plaatsvinden door verhoging der buitenlandse prijzen en lonen, met de daarmee gepaard gaande verbetering van de levensvoorwaarden, die toch het ware doel van een sociale economie blijft.

Antwerpen.

Dr. O. H. BOURDEAUD'HUY.

Particuliere Amerikaanse beleggingen

Ontwikkeling en omvang der beleggingen.

De Amerikaanse Regering heeft bij meer dan een gelegenheid te verstaan gegeven, dat het naar haar oordeel in het belang van de Verenigde Staten en van de wereld in het algemeen zou zijn, zo de particuliere beleggingen in het buitenland belangrijk zouden worden uitgebreid en met name een wijdere geografische spreiding zouden verkrijgen dan ze thans bezitten.

Hoe is het nu met de ontwikkeling en de omvang der hier bedoelde beleggingen gesteld?

Wij menen niet beter te kunnen doen dan een in 1951 verschenen Frans studiewerk „Quelques Aspects Fondamentaux de l'Economie Mondiale” ¹⁾ te raadplegen, dat wel het nadeel heeft, dat de verstrekte gegevens niet verder gaan dan tot en met het jaar 1948, doch het voordeel, dat het daartegenover materiaal verschaft, dat in andere publicaties geheel ontbreekt. Wij hebben hier meer in het bijzonder de door de Amerikaanse Regering verstrekte leningen op het oog.

Het desbetreffende hoofdstuk uit het Franse boek handelt over beleggingen vóór de eerste wereldoorlog, tussen de twee wereldoorlogen en na de tweede wereldoorlog.

Wij willen ons tot de laatste groep van beleggingen beperken en zien dan, dat de particuliere beleggingen op lange en op korte termijn beliepen in:

(in miljoenen dollars)

1938	1945	1948
12.450	14.690	18.430

In deze bedragen zijn begrepen: 1. directe beleggingen; 2. andere beleggingen en 3. beleggingen op korte termijn.

Het totaal der „investissements directs” bedroeg over 1948 de som van \$ 11.400 mln. Uit de verstrekte cijfers valt gemakkelijk af te leiden dat de particuliere beleggingen

in het buitenland in de jaren 1945 t/m 1948 gemiddeld met \$ 900 mln per jaar zijn toegenomen.

Beschouwen wij echter de bedragen van de door de Amerikaanse Regering verstrekte leningen, dan komen wij tot geheel andere uitkomsten. Men oordele:

(in miljoenen dollars)

1938	1945	1948
12.490	16.870	31.480

Zijn de particuliere beleggingen sinds 1938 derhalve slechts met iets minder dan 50 pCt toegenomen, de gouvernementele verstrekkingen stegen in deze periode zelfs met meer dan 150 pCt, hetgeen te sterker spreekt omdat in 1938 de particuliere en de gouvernementele beleggingen elkaar in evenwicht hielden. Het laatste geeft een veel zuiverder verhouding weer.

Er zijn in genoemde Franse publicatie ook gegevens verstrekt nopens de landen, waarin de investeringen zijn geschied en wel eveneens over de jaren 1945 t/m 1948. Zie hier een duidelijk overzichtje:

(in miljarden dollars)

	1945	1946	1947	1948
Canada	2,5	2,7	2,9	3,2
Latijns Amerika	3,0	3,2	3,7	4,2
West-Europa	2,9	3,0	3,4	4,0
	8,4	8,9	10,0	11,4

Gaan wij nu na, hoe de \$ 11,4 mrd die in 1948 in totaal was belegd, is aangewend, dan blijkt dat de electriciteitsbedrijven en andere fabrieken, alsmede de petroleumindustrie sterk geprefereerd worden:

(in miljarden dollars)

	1945	1946	1947	1948
Fabrieken	2,7	2,9	3,2	3,6
Petroleumindustrie	1,5 (18 pCt)	1,8	2,4	3,1 (25 pCt)

¹⁾ Uitgave van het Institut National de la Statistique et des Affaires Economiques.

Over 1949 kreeg de petroleumindustrie zelfs een voor-sprong: van de in dat jaar belegde \$ 800 mln slókte de genoemde industrie niet minder dan \$ 573 mln op.

Wij hebben gemeend van de thans vermelde cijfers ge-bruik te mogen maken omdat de verhouding tussen gouvernementele en particuliere beleggingen er door wordt weergegeven en omdat ze aantonen, dat de Ameri-kaanse particuliere beleggers blijkbaar zekerheid boven alles stellen en daardoor weinig geneigdheid tonen, om een grotere geografische spreiding van de beleggingen te bevorderen.

Er zijn thans ook cijfers bekend geworden betreffende de jaren 1950 t/m 1952²⁾ en deze stellen buiten elke twijfel dat er in de houding der Amerikaanse beleggers te dezen aanzien niets is veranderd.

In deze drie jaren zijn er tot een totaal bedrag van \$ 4,118 mln aan nieuwe kapitalen en niet-opgevorderde winsten (resp. \$ 1.088 mln, \$ 1.301 mln en \$ 1.730 mln) ter beschikking gesteld van Canada, Latijns Amerika, West-Europa, overzeese gebiedsdelen van West-Europa en andere landen. Hiervan kwam \$ 2.815 mln, d.i. meer dan 2/3, ten goede aan het Westelijk halfrond.

De schrijvers delen verder mede, dat zijn belegd in 1952 in:

(in miljoenen dollars)

landbouw	662	openbare nutsbedrijven	1.469
mijnen	1.642	handel	966
petroleum	4.291	diverse ondernemingen	869
fabrieken	4.920		f

Ook hier derhalve een wedloop tussen de beleggingen in fabrieken en in de petroleumindustrie, welke in 1953 geëindigd schijnt te zijn met een overwinning van de petroleumindustrie.

Met de beleggingen in West-Europa is het in de jaren 1950 t/m 1952 bergafwaarts gegaan: \$ 105 mln, \$ 87 mln en \$ 21 mln. Dit stemt geheel overeen met wat te dezer zake wordt vermeld in een andere publicatie van het Amerikaanse Departement van Handel³⁾, t.w. dat over de jaren 1946 t/m 1951 de beleggingen in West-Europa in totaal \$ 287 mln hebben bedragen. Engeland kreeg daarvan \$ 127 mln, Frankrijk \$ 33 mln, België 30 \$ mln, Nederland \$ 29 mln, Italië \$ 28 mln, andere landen \$ 40 mln. Van het genoemde bedrag werd 60 pCt in de petro-leumindustrie geïnvesteerd.

Het standpunt der Regering.

Het leeuwendeel der nieuw geïnvesteerde kapitalen is naar Canada gegaan en naar die landen in Latijns Amerika waar de omstandigheden gunstig zijn voor investeringen en ten opzichte waarvan de Amerikaanse beleggers van oordeel zijn, dat de opbrengst het investeren van kapitaal wettigt. Dit bracht echter mede dat andere landen, die evenzeer of zelfs meer behoefte hebben aan kapitaal dan de genoemde landen, weinig kapitaal uit de Verenigde Staten ontvingen.

Deze afzijdige houding der Amerikaanse beleggers had mede tot gevolg dat de Amerikaanse Regering veel meer geld aan economische steun heeft moeten besteden dan oorspronkelijk werd verwacht. Men verlieze hierbij niet uit het oog dat dit geschiedde met behulp van gelden van de belastingbetalers, die de hoop op een stevige belasting-verlaging meer en meer zagen vervliegen.

Maar hierdoor werd verder de Amerikaanse Regering gedwongen werkzaam te blijven op een terrein, dat de voorstanders der „free enterprise” altijd als het hunne

hadden beschouwd. Vooral de bankierswereld kwam hiertegen in beweging. Men moet echter niet menen, dat er de Amerikaanse Regering niet veel aan gelegen is, in de huidige situatie verandering te doen komen. Zij is zeer stellig van oordeel dat de particuliere beleggingen in het buitenland belangrijk dienen te worden uitgebreid en met name een grotere geografische spreiding behoren te verkrijgen dan ze thans bezitten.

Daarvan heeft zij bij verschillende gelegenheden doen blijken, laatstelijk nog bij monde van Samuel C. Waught, Onderminister van Buitenlandse Zaken (voor Econo-mische Aangelegenheden) in een rede ter jaarvergadering van de Vereniging van Amerikaanse Bankiers.

Sprekende over de beleggingen in het buitenland, zeide Waught, dat de Amerikaanse belangen en de huidige wereldsituatie de overheveling van kapitaal uit de Ver-enigde Staten naar de minder ontwikkelde gebieden thans dringend vereisen en dat volgens hem in de eerste plaats een beroep dient te worden gedaan op de particu-liere kapitaalbronnen⁴⁾.

Bij andere gelegenheden hadden andere Amerikaanse regeringsautoriteiten zeer duidelijk hun teleurstelling tot uitdrukking gebracht naar aanleiding van de geschetste gang van zaken op beleggingsgebied. Zij hadden daartoe alle aanleiding als wij bedenken, dat de Amerikaanse Regering er o.a. toe was overgegaan handelsverdragen af te sluiten met landen, die de wens koesteren particulier kapitaal geïnvesteerd te zien en die in staat zijn de particu-liere belegger behoorlijk te beschermen.

Maar ook heeft zij zich bereid verklaard het reeds eerder ingevoerde systeem van bepaalde garanties van toepassing te verklaren op de hier bedoelde buitenlandse investeringen. Het beginsel hiertoe was neergelegd in de oorspronkelijke wet tot verlening van de Marshall-hulp en vindt thans toepassing in het M.S.A.-programma in de vorm ener verzekering tegen het gevaar van onteigening en blokkade. Zij strekt zich echter niet uit tot devaluatie of verlaging van de buitenlandse wisselkoersen en evenmin wordt er het normale zaken- of credietrisico door gedekt.

Verder heeft zij in Juli 1951 een verzoek gericht tot de Economische en Sociale Raad der Verenigde Naties, een aantal aanbevelingen bij de Assemblee aanhangig te maken, welke beogen het doen vloeien van een toenemende stroom van buitenlands kapitaal ten behoeve van de economische ontwikkeling van achtergebleven gebieden. Eerst bij opheffing van het economische en het sociale niveau dezer gebieden — zo luidde de toelichting tot dit verzoek — zullen vrede, veiligheid en welvaart in de wereld kunnen worden verzekerd.

In dit verband mag ten slotte de verschijning worden gememoreerd van het in noot 3 vermelde rapport van het Amerikaanse Departement van Handel, waarin voor de afzonderlijke landen van Latijns Amerika, van West-Europa, van het Nabije Oosten en Afrika, alsmede van het Verre Oosten en Australië zorgvuldig is nagegaan, welke mogelijkheden zich voor Amerikaanse particuliere beleggers in die landen voordoen en aan welke risico's er het hoofd moet worden geboden⁵⁾.

Aarzelingen der particuliere beleggers.

De onderhavige aangelegenheid is ook ter sprake ge-komen in de in Juni 1953 gehouden bijeenkomst van de Internationale Arbeids Organisatie. Het geschiedde in een rede van een vertegenwoordiger der Amerikaanse

¹⁾ Samuel Pizer en Frederick Cutler in Survey of Current Business, U.S. De-partment of Commerce, Januari 1954.

²⁾ Factors limiting U.S. investment abroad, 1952? Part. I Survey of Factors in Foreign Countries. U.S. Department of Commerce.

⁴⁾ United States Information Service van 9 Februari 1954.

⁵⁾ Canada has not been selected because of the unique investment relationship between Canada and the United States.

werkgevers; hij was toevalligerwijze tevens een der kopstukken van de Amerikaanse petroleumindustrie.

De particuliere beleggingen — zo betoogde hij — zouden belangrijk kunnen worden uitgebreid, maar dan zouden de nodige waarborgen moeten worden gesteld, welke hij tegelijkertijd omschreef. Hij kon er op dat ogenblik mede bekend zijn dat een groep Amerikaanse zakenlieden, die zich met de bestudering van het probleem in kwestie had beziggehouden, de resultaten van haar werk zeer spoedig wereldkundig zou gaan maken. Bij de publicatie er van bleek dat de samenstellers van het uitgebrachte rapport het er in het algemeen over eens waren, dat een aantal belangrijke factoren voorwaarde zijn voor het scheppen van een gunstig klimaat voor de Amerikaanse particuliere beleggingen in het buitenland, nl.:

1. waarborgen tegen confiscatie en onteigening;
2. waarborgen dat de beleggingen, indien nodig, volgens billijke bepalingen kunnen worden geliquideerd;
3. de mogelijkheid van een redelijke winst op het geïnvesteerde kapitaal;
4. redelijke en niet-discriminatoire belastingen;
5. arbeids- en sociale wetten, die op de praktijk zijn gericht;
6. een stabiele regeringspolitiek.

In het rapport werd verder gezegd dat in Amerikaanse zakenkringen de resolutie over de economische ontwikkeling, die door de Internationale Kamer van Koophandel tijdens haar 14e Congres (Wenen, Mei 1953) werd aangenomen, als een voortreffelijk richtsnoer wordt beschouwd voor de uitbreiding van de particuliere beleggingen in het buitenland. Men werkte dit punt verder uit, doch wij kunnen het wel laten rusten, evenals de verklaring dat een eventuele grote toeneming van Amerikaanse particuliere investeringen in het buitenland in de meeste gevallen vergezeld zou dienen te gaan van hulp in de vorm van schenkingen, om de in aanmerking komende landen in staat te stellen hun wegen, havens, spoorwegen en andere verbindingsmiddelen en commerciële faciliteiten te verbeteren. Zonder dergelijke verbeteringen zouden naar het oordeel van deskundigen vele van de bedrijven, welke in het buitenland tot ontwikkeling moeten worden gebracht, niet kunnen slagen⁶⁾.

Ruim vijf maanden later achtte zich President Eisenhower geroepen de uitspraak te doen, dat door vergroting van het wederzijdse handelsverkeer en het stimuleren van particuliere investeringen in het buitenland de vrije wereld fundamenteel zal worden versterkt. Het ging de President blijkbaar niet vlug genoeg.

Een Internationale Financieringsmaatschappij.

In de maand December 1953 deden zich twee gebeurtenissen voor die ons hoopvol kunnen stemmen ten aanzien van een spoedige en gunstige oplossing van het moeilijke probleem, waarmede wij ons in dit artikel hebben beziggehouden.

Wij hebben hierbij het oog op een op 22 December 1953 door de M.S.A. gedane suggestie om te komen tot de oprichting van een Internationale Financieringsmaatschappij, welke de middelen zou verschaffen voor ontwikkelingsprojecten in economisch achtergebleven gebieden. De Amerikaanse Regering, het Amerikaanse particuliere kapitaal, buitenlandse regeringen en buitenlands particulier kapitaal zouden in de organisatie hiervan deel kunnen nemen.

Wij tekenen hierbij aan dat Samuel Pizer en Frederick Cutler in hun belangwekkende beschouwing (zie noot 2)

vermelden, dat Amerikaanse particuliere beleggers zeer grote belangstelling aan de dag leggen voor emissies van de International Bank for Reconstruction and Development, Wereldbank (they have provided a sizable amount of financing).

In de tweede plaats werd op 30 December 1953 bekend dat de Economische en Sociale Raad der Verenigde Naties met 46 stemmen voor, bij onthouding van stemmen door de Sovjet-landen, besloot, de regeringen aan te bevelen, zo spoedig mogelijk de voordelen te onderzoeken welke de oprichting van een Internationale Financieringsmaatschappij zou bieden.

Tevens werd de Wereldbank uitgenodigd haar besprekingen over de oprichting van zulk een nieuwe instelling op een intensievere wijze te voeren.

Het doel van een dergelijke maatschappij zou zijn:

1. de investering van particulier kapitaal te vergemakkelijken;
2. giften te doen aan onvoldoende ontwikkelde gebieden;
3. leningen tegen lage rente te verstrekken, dit laatste onder garantie der ontvangende landen.

Samenvatting.

De M.S.A. is met haar suggestie gekomen, omdat de tijd begon te dringen. Particulier kapitaal diende de geleidelijk verminderende Amerikaanse buitenlandse economische steun te gaan vervangen ter voorkoming van het gevaar inzake vermindering van de buitenlandse dollar- en goudreserves als gevolg van het verminderen van de directe steun. Vandaar haar voorstel betreffende de eventuele oprichting van een Internationale Financieringsmaatschappij, waarover een half jaar eerder de meningen nog zeer sterk bleken uiteen te lopen⁷⁾.

Men is op deze wijze de Amerikaanse particuliere beleggers wel zeer ver tegemoet gekomen, ongeacht het feit dat tot hen wel eens het verwijt was gericht, dat het bedrag van de Amerikaanse particuliere investeringen buiten Amerika van de laatste tijd niet te vergelijken valt met dat, hetwelk vroeger door de Europese crediteurlanden in het buitenland werd belegd. Ligt dit aan de geaardheid der Amerikanen of spelen de bijzondere tijdsomstandigheden — wij denken hierbij aan het sterk oplevend nationalisme in onderscheidene landen — een rol?

Hoe het zij, het probleem zelf vraagt dringend om een oplossing. Het siert de Amerikaanse regeringsautoriteiten, dat zij er een open oog voor hebben!

Haarlem.

F. S. NOORDHOFF.

⁷⁾ „Neue Zürcher Zeitung” van 28 Juni 1953. Zie ook het artikel: „De minderontwikkelde gebieden in de Verenigde Naties” in „E.-S.B.” van 17 Februari 1954.

BOEKBESPREKING

V. S. Ohmstede, *Fiscale nieuwigheden*. N.V. Johan Mulders Uitgevers Mij, Gouda 1954, 110 blz., f 5,90.

Het is welhaast traditie geworden, dat bij belangrijke wijzigingen in het belastingrecht reeds spoedig een commentaar van Ohmstede het licht ziet. De bovengenoemde uitgave is gewijd aan het „Belastingplan 1953” en de coördinatie van de belastingen naar het loon met de heffingen sociale verzekering, waarvan echter alleen de wijzigingen in de directe belastingen en in de loonen-commissarissenbelasting en vereveningsheffing worden besproken.

Het behoeft nauwelijks betoog, dat de spoedige verschijning van een tekstuitgave met de belangrijkste cita-

⁶⁾ United States Information Service van 1 Juli 1953.

ten uit de parlementaire behandeling zeker bij deze herziening van groot nut is: met de wijzigingen in de belastingen naar het loon, eind December 1953 in het Staatsblad gekomen, moest reeds van 1 Januari 1954 af gewerkt worden; de wijzigingen in de inkomsten- en de vennootschapsbelasting gelden voor een belangrijk deel reeds voor 1953. De parlementaire geschiedenis is te vinden in een enorm aantal vellen van de Handelingen der Staten-Generaal en van de „Witte stukken” en staat daarin uiteraard niet naar onderwerp geordend bij elkaar; een systematische ordening van de uit een oogpunt van praktische toepassing meest waardevolle opmerkingen is daarom voor degene die juist in de tijd, waarin de bepalingen nog gloednieuw zijn, daarmee moet werken van belang.

Ongetwijfeld zijn aan de aldus bereikte snelle voorlichting bezwaren verbonden. Zo konden de uitvoeringsmaatregelen niet worden afgewacht, ten gevolge waarvan enkele toelichtende opmerkingen van de schrijver reeds thans zijn achterhaald. (Dat de „temporisering” van de vervroegde afschrijving — dat is de beperking van de toegestane vervroegde afschrijving van $\frac{1}{3}$ van de aanschaffingskosten van investeringen tot 10 pCt per jaar — toegepast zou worden op alle bedrijfsmiddelen die niet vóór 1 Januari 1958 zijn betaald, gelijk de schrijver op blz. 23 zegt te verwachten, was trouwens reeds in de Memorie van Toelichting — op blz. 8 weergegeven — ontkend; uit de beschikking van 13 Maart 1954, Nederlandse Staatscourant 15 Maart 1954, blijkt dan ook, dat het moment van betaling voor 1953 en volgende jaren geen invloed meer heeft op de mogelijkheid om van de vervroegde afschrijving gebruik te maken).

Ik zou er de voorkeur aan hebben gegeven, indien bij de citaten de vindplaats vermeld zou zijn. Doordat de citaten buiten het oorspronkelijke verband geplaatst moeten worden, bestaat, hoe zorgvuldig dit ook geschiedt, altijd enige kans op misverstand. Dit zou nog het bijkomende voordeel gehad hebben, dat men beter dan thans het geval is, zou hebben kunnen onderscheiden, waar de Regering, waar een lid van de Staten-Generaal en waar de schrijver aan het woord is.

Het spreekt vanzelf dat men bij een zo jonge materie wel eens over bepaalde interpretatiekwesties van mening kan verschillen. Op een tweetal punten is de mening van de schrijver echter mijns inziens bepaald onverdedigbaar. Zo neemt hij aan, dat bij vervanging van een bedrijfsmiddel ter boekwaarde van f 1.000 door een nieuw bedrijfsmiddel van f 10.000 de investeringsaftrek van 5×4 pCt wordt berekend over f 9.000 (blz. 29). Dit is niet juist: de aftrek wordt berekend over f 10.000. Het is mogelijk, dat terzake van de afschrijving van het oude bedrijfsmiddel een „desinvesteringsbijtelling” moet plaatsvinden, doch dat hangt van bijzondere voorwaarden af en bovendien wordt dan de bijtelling berekend over de overdrachtprijs, niet over de boekwaarde.

Voorts stelt de schrijver (blz. 44), dat — tenzij er wetswijziging plaatsvindt — als tarief voor de vennootschapsbelasting voor het jaar 1955 zal gelden het oorspronkelijke tarief (progressie 30-55 pCt). Ik acht dit onjuist. Bij art. 3 van de Wet van 29 September 1950, Staatsblad K 424, is art. 27 Besluit op de Vennootschapsbelasting 1942 gewijzigd in die zin, dat daarin het proportionele tarief van 40 pCt (met het trapje aan de voet van $37\frac{1}{2}$ pCt af) werd vervat, zulks met ingang van 1950. Bij art. 1 van de Wet van 16 Augustus 1951, Staatsblad 391, werd dit — volgens de thans geldende tekst — vervangen voor de jaren 1951 en 1952 door het tarief 45-52 pCt.

En volgens de thans ingegane wijziging voor de jaren 1953 en 1954 door het tarief $42\frac{1}{2}$ -46 pCt. Daarna wordt dus weer de laatste definitieve tekst van Kracht, derhalve het tarief $37\frac{1}{2}$ -40 pCt.

Deze enkele bezwaren nemen niet weg, dat het bij de hantering van de nieuwe bepalingen verhelderend kan werken het werkje te raadplegen.

Voorburg.

Mr J. VAN SOEST.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Gedurende de afgelopen veertien dagen deed de debiteur wiens doen en laten de geldmarkt beheerst, de Staat, wederom enige nieuwe stappen in het kader van de door hem gevoerde actieve geldmarktpolitiek.

In de eerste plaats bleek volgens de weekstaat van 5 April een bedrag van f 300 mln van de boekvordering van De Nederlandsche Bank op de Staat te zijn afgeboekt op het creditsaldo van het Rijk bij deze instelling. Zoals gebruikelijk, vond ook deze afboeking veel instemming in de financiële pers en werd er weer gesproken van sanering van de bankbalans, het uitwissen van smetten, enz. Nauwelijks waren deze loftuitingen verstornd of een tweede overboeking volgde. Bij de weekstaat van 12 April werd nl. aangetekend, dat een overboeking van f 171 mln had plaats gevonden van de tegenwaarderekening naar de gewone rekening van het Rijk bij De Nederlandsche Bank. In wezen heeft al dit heen en weer boeken praktisch geen monetaire betekenis. Uit bovenvermelde reacties blijkt echter wel, dat de psychologische invloed er van nog steeds niet te verwaarlozen is, en hiermede houdt de monopolistische voerder van de huidige geldmarktpolitiek uiteraard rekening.

Een tweede feit van betekenis was, dat het Agentschap van het Ministerie van Financiën met ingang van 15 April de verkoop van schatkistpapier, die sinds 18 Januari jl. was gestaakt, heeft hervat. In tegenstelling met de periode 16 November 1953-18 Januari 1954, toen nieuw papier slechts werd verkocht aan degene, die evenveel oud vervallend papier inleverde, is de aankoop thans niet meer „op de bon”;

De condities, waartegen het schatkistpapier thans wordt verkocht, vertonen in twee opzichten een bijzonderheid. Werd in het verleden altijd 1, 3 en 5 jaarspapier aangeboden, nu zijn de termijnen 1, 2 en 5 jaar. Waarschijnlijk heeft deze verandering ten doel het „gat” van 1956 in het vervallend papier op te vullen.

De tarieven voor de verschillende termijnen bedragen met ingang van 15 April: voor jaarspromessen $\frac{5}{8}$ pCt disconto, voor 2 resp. 5 jaarsbiljetten $1\frac{1}{16}$ pCt resp. $1\frac{7}{8}$ pCt rente (tegen van 16 November 1953-18 Januari 1954 $\frac{5}{8}$ pCt voor 1 jaar, $1\frac{3}{8}$ pCt voor 3 jaar en 2 pCt voor 5 jaarspapier). Dat er wederom een tarief wordt verlaagd, en dat in zoverre de goedkoop-geldpolitiek op de geldmarkt wordt voortgezet, is niets nieuws; bij elke verandering na de oorlog is deze gedragslijn gevolgd. Opmerkelijk is echter wel, dat voor het eerst het 5 jaarspapier relatief ten opzichte van het jaarspapier in rentevoet wordt verlaagd.

De kapitaalmarkt.

Op de aandelenmarkt daalde gedurende de verslagweek die slechts 4 beursdagen telde, het koersniveau een weinig, hetgeen in verband werd gebracht met de traditionele

terughoudendheid, die vóór een beursvacantie van 5 dagen pleegt op te treden.

Aan de rij van ondernemingen, die van de huidige gunstige beursconstellatie gebruik maken om aandelen te emitteren, werd er weer een toegevoegd; nl. de Nederlandsche Credietbank, die f 1,2 mln aandelen à 105 pCt uitgeeft.

Volgens een publicatie van de Rotterdamsche Bank bedroeg het gemiddelde aandelenrendement per ult. Maart jl. 5,4 pCt tegen 5,6 pCt per ult. December 1953 en 6,3 pCt per ult. Maart 1953. Deze daling vond plaats ondanks het feit, dat de dividenden een stijging ondergingen; de stijging van de aandelenkoersen was nl. nog groter.

Aand. indexcijfers.	9 April 1954	15 April 1954
Algemeen	182,6	181,9
Industrie	256,7	254,9
Scheepvaart	180,3	180,9
Banken	148,4	148,4
Indon. aand.	64,2	64,0
Aandelen.		
A.K.U.	215½	213¾
Philips	273½	285
Unilever	299	299
H.A.L.	147¼	149¾
Amsterd. Rubber	94	92
H.V.A.	119¼	122½
Kon. Petroleum	448½	456½
Staatsfondsen.		
2½ pCt N.W.S.	76¾	77
3-3½ pCt 1947	97¾	98¾
3 pCt Invest. cert.	99¾/10	999/10
3½ pCt 1951	102¾	102¾
3 pCt Dollarlening	93¾	93¾
Diverse obligaties.		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	100½/10	100¾
3½ pCt Bataafsche Petr.	102¾	102¾
3½ pCt Philips 1948	102¾	102
3½ pCt Westl. Hyp. Bank	97¾	97¾

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

SPECIFICATIE DER EMISSIES IN FEBRUARI 1954

— (Bedragen in duizenden guldens; koersen en rentevoeten in pCt)

	Bedrag (nominaal)	Koers	Bedrag (reëel)	Rentevoet	Loop-tijd
Februari:					
Obligaties.					
<i>Overheid:</i>					
Investeringscertificaten	44	100	44	3	16 ½)
Beleggingscertificaten	2	100½	2	3½	46 ½)
Gemeente 's-Gravenhage	20.000	99	19.800	3½	40 ½)
Gemeente Breda	7.000 ½)	100	7.000	2½	50
<i>Particulieren:</i>					
Vereniging „Gemeenschappelijk Administratiekantoor“, Amsterdam	6.000 ½)	98¾	5.925	3½	30 ½)
N.V. Manufacturenhandel en Handelmaatschappij „De Kroon“, Rotterdam	150	100	150	4½	15 ½)
Vereniging tot bevordering van christelijk lager en meer uitgebreid lager onderwijs, Groningen	150	100	150	3½	30 ½)
Aandelen.					
Sikkens' Lakfabrieken N.V., Sassenheim	305 ½)	160	488		
Willem Smit & Co's Transformatorfabriek N.V., Nijmegen	2.000	150	3.000		
Blikemballagefabriek Thomasen en Drijver N.V., Deventer	1.200	110	1.320		

1) Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing te allen tijde toegestaan.

2) Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing van zekere datum af toegestaan.

3) Waarvan op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst f 1.500.000.

4) Waarvan op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst f 3.000.000.

5) Waarvan op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst f 85.000.

EMISSIES IN 1954

(Reële bedragen in duizenden guldens)

Maand	Obligaties	Aandelen	Totaal	Waarvan conversies	Uit omzetting van andere beleggingen en geblokkeerd tegoed	Nieuw geld
Januari	309.447	500	309.947	—	197	309.750
Februari	33.071	4.808	37.879	—	46	37.833

INTERIM-INDEXCIJFERS VAN GROOTHANDELSPRIJZEN
(IN NEDERLAND 1) 2)

1948 = 100	1951	1952	1953	30 Nov. 1953	31 Dec. 1953	31 Jan. 1954
Voedingsmiddelen:						
plantaardige	142	141	137	131	132	134
dierlijke	105	119	110	115	114	120
totaal	122	129	123	122	122	127
Grondstoffen voor:						
houtwaren	172	157	147	146	146	147
chem. producten	145	141	120	119	118	118
textielwaren	193	149	140	139	139	141
leer en leerwaren ..	194	127	134	133	132	130
metaalwaren	182	179	147	135	133	134
papier *)	225	149	106	109	109	113
hulpstoffen	157	177	179	179	179	179
totaal	171	166	156	153	153	153
Afgewerkte prod.:						
glas, aardewerk, enz.	125	131	149	151	153	154
houtwaren	110	111	104	103	104	104
chem. producten ..	137	132	121	120	120	122
textielwaren	166	138	134	136	135	136
leer- en rubberwaren ..	160	137	135	134	134	134
papierwaren	182	153	131	133	135	136
metaalwaren	147	148	140	138	138	138
gefabriceerde voed. en genotmiddel.	131	134	131	131	132	133
overige producten ..	131	129	138	141	137	137
totaal	143	135	132	132	132	133
Algemeen indexcijfer	143	140	134	134	134	135

1) Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

2) De wegingscoëfficiënten zijn vastgesteld overeenkomstig de verhoudingen in 1948.

*) In de reeks „grondstoffen voor papier“ is papierhout vervangen door houtslip; de cijfers over 1950 hebben resp. betrekking op de maanden September en Juni.

RECENTE ECONOMISCHE
PUBLICATIES

Nieuw ontslagrecht, door Mr N. W. A. van Eijk. Uit de serie „Het Moderne Bedrijfsleven“. Leiden 1953, f 2,25.

De mens en zijn werk, door Dr F. J. E. Hogewind. Psychologische analyse van een aantal concrete arbeids-situaties in Rijksdiensten. Leiden 1954, 161 blz. f 10,00.

Centraal Economisch Plan 1954: Uitgave Centraal Planbureau. Den Haag 1954, 42 blz., f 1,20.

Leidraad voor de Vermogensbelasting 1954 en Inkomstenbelasting 1953. Effectenkoerslijst. Amsterdam 1954, 104 blz., f 1,70.

Administratieve techniek. Rapport studiegroep industrie. Uitgave C.O.P. Den Haag 1953, 114 blz., f 5,00.

Stijging en daling in een modern grootbedrijf, door Dr I. E. van Hulst. Onderzoek naar de sociale stratificatie en sociale mobiliteit bij de N.V. Philips' Gloeilampenfabrieken te Eindhoven. Leiden 1954, 149 blz., f 7,00.

Advies inzake de wettelijke ouderdomsverzekering. Publicaties van de Sociaal-Economische Raad, 1954, no 3, 143 blz., f 1,50.

Modern kwaliteitsbeleid, door Ir A. H. Schaafsma en Ir F. G. Willemze. Amsterdam 1954, 454 blz., f 22,50.

Association Internationale pour la Protection de la Propriété Industrielle (AIPPI), Ontwerp-Beneluxverdrag en Ontwerp -, Eensluitende Beneluxwet betreffende merken, met exposé des motifs. Verkrijgbaar bij de Nederlandse groep van de AIPPI, f 2,00.

Traité instituant la Communauté Européenne du Charbon et de l'Acier. 1954, 210 blz., f 2,25.

L'élasticité de la demande des biens de consommation, door Robert Badouin. 1954, 264 blz., f 11,70.

L'échange et la durée; contribution à une théorie générale des taux d'intérêt, door Jean-Claude Antoine. 1954, 114 blz., f 5,70.

- Introduction à l'analyse macro-économique*, door Jean-Claude Antoine. Première partie: Les origines. Paris 1953, 289 blz., f 13,00.
- Die Liquidität in der Kreditwirtschaft*, door Leonhard Gleske. Frankfurt am Main 1954, 125 blz., f 11,05.
- Dynamische Bilanz*, door E. Schmalenbach. 11. Auflage. Köln 1953, 217 blz., f 20,35.
- Kostengestaltung, Preisbildung, Marktprobleme*, door Dr Max Metzner. Erster Band: Kostengestaltung und Preisbildung. Berlin 1954, 160 blz., f 11,05.
- Organisation und Technik des Sowjethandels*, door S. W. Serebrjakow. Dritte unveränderte Auflage. Berlin 1953, 580 blz., f 9,40.
- Die Oekonomie des Sowjethandels*, door G. L. Rubinstein. Übersetzung aus dem Russischen. Berlin 1954, 650 blz., f 9,50.
- Geldumlauf und Kredit in der UdSSR*, door Gussakow-Dymshiz. Übersetzung aus dem Russischen. Berlin 1954, 392 blz., f 7,90.
- Die Sowjetische Methode der Industrialisierung*. Übersetzung aus dem Russischen. Berlin 1954, 274 blz., f 6,20.
- Gleichgewichts Kalkulation*, door A. Angerman. Untersuchungen zur Maximalgewinnrechnung des Betriebes. 1953, 172 blz., f 14,85.
- Marktpreis und Kostenpreis*, door J. Fettel. 1953, 118 blz., f 10,75.
- Lohnpolitik und Konjunktur*, door W. Spora. 1953, 207 blz.
- Zwischenbilanz der Liberalisierung*, door C. Zimmerer. Ein Beitrag zum Problem der europäischen Integration. Frankfurt a/M 1954, 108 blz., f 9,75.
- Untersuchungen zu den Kosten und Marktproblemen der westeuropäischen Kohlen-Wirtschaftsforschung*. Essen 1953, 170 blz.

DE WESTER-BOEKHANDEL

Algemene Binnen- en Buitenlandse Boekhandel

Nieuwe Binnenweg 331
Telefoon 32076

ROTTERDAM
Postgiro 18961

GESPECIALISEERD OP ECONOMISCH GEBIED

Zojuist verscheen onze uitgebreide **CATALOGUS** op economisch gebied. 'Op verzoek zenden wij U gaarne een exemplaar

- Der Streit um die Kartelle und Konzerne*, door Oskar Klug. Utopie und Wirklichkeit. Frankfurt a/M 1953, 115 blz., f 5,90.
- A study in trade-cycle history; economic fluctuations in Great-Britain 1833-42*, door R.C.O. Matthews. Cambridge 1954, 224 blz., f 15,75.
- The economic future of Europe*, preliminary papers of the second conference of Westminster 1954, organised by the European movement, door Lord Layton a.o. 1954, 187 blz., f 10,05.
- Income tax principles*, door H. A. R. J. Wilson. Londen 1954, 157 blz., f 8,35.
- A study in the analysis of stationary time series*, door Herman Wold. Sec..ed. Stockholm 1954, 236 blz., f 24,55.
- Business policy*, door Charles L. Jamison. New York 1953, 580 blz., f 38,05.
- Spending for industrial research, 1951-'52*, door De Witt, C. Dearborn a.o. Boston 1953, 111 blz., f 11,85.
- Commodity trade and economic development*. Uitgave van de United Nations 1953, 102 blz., f 2,85.

EFFICIENCY IN UW BEDRIJF

door:

- Doelmatige belading
- Doelmatige verpakking
- Doelmatige magazijn-inrichting
- Doelmatig intern transport

Deze onderwerpen worden regelmatig door deskundigen onder de loupe genomen in het door het Nederlandse bedrijfsleven met grote belangstelling ontvangen nieuwe maandblad

Verladen

(Intern transport en Expeditievraagstukken)

Voor inlichtingen wende men zich tot de administratie
Postbus 42 — Schiedam

DE ALGEMENE KUNSTZIJDEN UNIE N.V.
te Arnhem

vraagt voor de afdeling Verkoop

een Econoom

voor marktanalytisch researchwerk.

Ervaring op het gebied van marktanalyse en afzetprognose op lange termijn strekt tot aanbeveling. Leeftijd tot 35 jaar.

Sollicitaties voorzien van pasfoto, te zenden aan het adres
Velperweg 76 te Arnhem.